

ویژه‌نامه روز جهانی مالکیت فکری

باسکپ

اقدامات تجاری برای توقف جعل
و سرقت دارایی‌های فکری





ویژه‌نامه روز جهانی مالکیت فکری

کار مشترکی از دفتر حقوقی شرکت همکاران سیستم

و کمیته‌ی ایرانی اتاق بازرگانی بین‌المللی

با همکاری شرکت ایده نوآوران سراتدبیر

همکاران طرح:

- دکتر علیرضا مسعودی

دکترای حقوق خصوصی از دانشگاه تهران

استاد دانشگاه و مدیر دفتر حقوقی شرکت همکاران سیستم

- ساناز توسلی

کارشناس ارشد حقوق مالکیت فکری از دانشگاه تهران

- هستی شهریزفر

کارشناس محتوا

- شهرام شریف

روزنامه‌نگار حوزه‌ی تکنولوژی

- طراحی و صفحه‌آرایی

استودیوی دیزاین همکاران سیستم

زمان انتشار: اردیبهشت ۱۳۹۶

فهرست:

۲۰

تجربه‌ی اجرای پروژه‌ی باسکپ
- استفان فالیا

۲۴

اقتصاد و مدیریت مالکیت فکری
- دکتر مهدی فقیهی

۳۰

ارزش‌آفرینی از دارایی‌های فکری
- دکتر شهرام رضایی

۳۵

پنل باسکپ؛ اقدامات تجاری
برای توقف جعل و تقلب
در مالکیت‌های فکری

۴۱

پنل مقابله با تقلب
و کپی غیرقانونی نرم‌افزارها

۴۶

جاعلان، سرمایه‌ی معنوی
کشورها را هدف می‌گیرند
- گفت‌وگو با استفان فالیا

۵۴

حمایت از مالکیت فکری؛
ضرورت توسعه و پیشرفت
- مهدی امیری

۵۶

روز جهانی مالکیت فکری
- دکتر محمد مهدی بهکیش

۵۸

باسکپ چیست؟

۱۲

سمینار مقابله با نقض
مالکیت فکری در فضای
کسب‌وکار

۱۵

حرکت به‌سوی تمدن
مبتنی بر دارایی فکری
- دکتر محمد مهدی بهکیش

۱۶

مالکیت فکری در گذر قوانین
و کنوانسیون‌ها
- محمد حسین کیانی



حمایت از مالکیت فکری؛ ضرورت توسعه و پیشرفت

مهدی امیری

مدیرعامل شرکت همکاران سیستم

اقتصاد و تجارت در دنیای امروز، عمدتاً مبتنی بر دارایی‌هایی است که کم‌تر جنبه‌ی فیزیکی و مادی داشته و بیش‌تر با ایده، فکر، خلاقیت، ابداع و اندیشه‌ی آدمی سروکار دارند. اندیشه‌هایی که در طول زمان، توسعه پیدا کرده‌اند و راهکارهایی را برای زندگی توأم با آسایش و آرامش یافته‌اند و حاصل این اندیشه‌ها، تولید ابزار و وسایل جدید برای زندگی بهتر بوده است.

اما سهولت دسترسی، کپی و استفاده‌ی غیرمجاز از دارایی‌های غیرفیزیکی، هم‌چنین منافع مادی سرشاری که از سوءاستفاده و بهره‌مندی رایگان از حاصل ابداع، ابتکار و خلاقیت دیگران به‌دست می‌آید، انگیزه‌های سوءاستفاده و تقلب در این حوزه را بالا برده است. تردیدی نیست که حمایت موثر از مالکیت‌های فکری، موجب ایجاد کسب‌وکارهای جدید، توسعه، اشتغال و درنهایت رشد و توسعه‌ی اقتصادی جامعه می‌شود و یک حمایت مفید و موثر نیز مستلزم بسیج و همکاری همه‌ی ذی‌نفعان این حوزه است. تعامل گروه‌های متفاوتی که با این دارایی‌ها سروکار دارند، می‌تواند تضمین‌کننده‌ی حمایتی موثر از این دست دارایی‌ها باشد:

۱- صاحبان و تولیدکنندگان آثار مالکیت فکری در جایگاه ذی‌نفعان اصلی این حوزه، نخست باید با حقوق خود آشنا شوند و شیوه‌ی پی‌گیری و چگونگی حمایت از حقوق خویش را دریابند، سپس با هم‌گرایی و هم‌افزایی توان و دانش خود و با صدایی واحد، مطالبات خود را در این حوزه اعلام کنند.

۲- مصرف‌کنندگان در جایگاه استفاده‌کنندگان نهایی از

آثار مبتنی بر مالکیت فکری، باید با اهمیت این دارایی‌ها و تاثیر آن در حیات اقتصادی و رشد و توسعه‌ی جامعه آگاه شوند و ضمانت‌های اجرایی جعل، تقلب و سوءاستفاده را نیز بشناسند و درنهایت فرهنگ عمومی جامعه، احترام به این دارایی‌ها را جزو ارزش‌های اساسی خویش به‌شمار بیاورد.

”

**حمایت موثر از مالکیت‌های
فکری، موجب ایجاد
کسب‌وکارهای جدید، توسعه،
اشتغال و درنهایت رشد
و توسعه‌ی اقتصادی
جامعه می‌شود.**

“

۳- دولت برای حمایت از مالکیت‌های فکری، از هر دو جنبه‌ی قانون‌گذاری و اجرایی، نقشی بسیار موثر دارد؛ دولت باید قوانین لازم برای حمایت از دارایی‌های مالکیت فکری را به تصویب برساند و متناسب با پیشرفت‌ها و نیازهای جدید جامعه، آن‌ها را اصلاح و تکمیل کند و از طرفی زمینه‌ی اجرای

موثر این حقوق در دادگاه‌ها، مراجع دولتی و نیروهای انتظامی را فراهم کند.

با نگاهی به مجموعه اقداماتی که باید انجام شود و وضعیتی که در حال حاضر در آن قرار داریم، درمی‌یابیم که راهی دراز برای رسیدن به استانداردهای مطلوب و مناسب در پیش رو داریم.

شرکت همکاران سیستم در جایگاه یکی از بزرگ‌ترین تولیدکنندگان نرم‌افزارهای کامپیوتری در ایران و از ذی‌نفعان اصلی حوزه‌ی حمایت از کپی‌رایت، در راستای مسوولیت اجتماعی خود و با درک عمیق از آسیب‌های جبران‌ناپذیری که جعل و تقلب در مالکیت‌های فکری ایجاد می‌کند، هم‌چنین با درک لزوم هم‌بستگی و پیوستگی تمام انواع دارایی‌های فکری و لزوم حمایت موثر و همه‌جانبه از تمامی زیرمجموعه‌های دارایی‌های فکری، از حدود یک دهه قبل اقداماتی را برای شناسایی، ترویج و توسعه‌ی مالکیت‌های فکری انجام داده است. این اقدامات از حدود ۲ سال قبل و با تفاهمی که با کمیته‌ی ایرانی اتاق بازرگانی بین‌المللی انجام شد، چهره‌ی متفاوت‌تری به خود گرفته و وسیع‌تر از گذشته در حال انجام است. آنچه که در حال حاضر در حوزه‌ی کاری مشترک طرفین قرار دارد، معرفی و اجرای پروژه‌ی باسکپ (BASCAP) با حمایت اتاق بازرگانی بین‌المللی (ICC) است.

بی‌شک تلاش در این عرصه، نیاز به یک عزم ملی و تلاشی همه‌جانبه، پی‌گیر و مستمر دارد و همکاران سیستم به‌عنوان بخشی از این مجموعه، به سهم خود تلاش خود را به‌کار می‌گیرد تا نتایجی درخور، مثبت و شایسته حاصل شود.

روز جهانی مالکیت فکری

دکتر محمد مهدی بهکیش

نایب رئیس و دبیرکل کمیته‌ی ایرانی اتاق
بازرگانی بین‌المللی

سابقه‌ی قانون‌گذاری برای حمایت از مالکیت فکری در ایران به بیش از ۸۰ سال قبل برمی‌گردد و در طی این سال‌ها و به‌ویژه در ۲۰ سال اخیر، ایران به کنوانسیون‌های بین‌المللی از جمله کنوانسیون پاریس برای حمایت از مالکیت صنعتی و کنوانسیون تاسیس سازمان جهانی مالکیت فکری پیوسته است.

امروز نقش اساسی در اقتصاد و توسعه‌ی پایدار را تولید علم به‌عهده دارد، از این رو، دولت‌ها در این عرصه نقش مهمی خواهند داشت؛ از یک‌سو باید محیط مناسبی ایجاد کنند که تولیدکنندگان علم و دانش و پدیدآورندگان آثار فکری با اطمینان بتوانند فعالیت کرده و از نتایج تولید فکری خود منتفع شده و به تولید و توسعه‌ی هر چه بیش‌تر دانش بپردازند و از سوی دیگر، حمایت از آن‌ها نباید به‌گونه‌ای باشد که فضا برای رشد علمی محدود شود؛ چون همواره پیشرفت در یک علم بر استفاده از آثار پدیدآورندگان قبلی استوار است.

بنابراین، به‌منظور رسیدن به این اهداف، ابزار حقوقی ویژه‌ای نیاز است، ابزار حقوقی که برای حمایت از تراوشات فکری بشر در حوزه‌های صنعت، علم، ادب و هنر نقش تعیین‌کننده و مهمی دارد، «حقوق مالکیت فکری» است. دبیرخانه‌ی کمیته‌ی ایرانی اتاق بازرگانی بین‌المللی در راستای تحقق این اهداف دو اقدام مهم زیر را در اولویت می‌داند:

۱- الحاق به کنوانسیون پرن که تا به حال، ۱۷۲ کشور به این کنوانسیون ملحق شده‌اند؛ ولی هنوز ایران تصمیم‌راسخی برای الحاق به این کنوانسیون اتخاذ نکرده است.

۲- تعیین یک متولی خاص برای مالکیت فکری در

سطح کشور.

در حال حاضر، اداره‌ی کل مالکیت‌های صنعتی و مرکز مالکیت معنوی، متولی علائم تجاری و اختراعات طرح‌های صنعتی است. وزارت ارشاد متولی بخش مهمی از مالکیت‌های ادبی و هنری است. شورای عالی انفورماتیک و وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات متولی بخش نرم‌افزار است، وزارت ارشاد بخش دیگری از مسائل مالکیت فکری نرم‌افزار را به‌عهده دارد. وزارت دادگستری با استقرار شورای سیاست‌گذاری مالکیت فکری در آن وزارتخانه، به‌دنبال تاسیس آکادمی WIPO در ایران است. وزارت علوم و معاونت علمی ریاست جمهوری بخش دیگری از مالکیت فکری را سرپرستی می‌کند.

لذا اولویت دوم و مهم ما این است که متولی واحدی برای مالکیت فکری از سوی دولت تعیین شود و تا تعیین این متولی، Intellectual Property Board متشکل از تمامی ارکان فوق تشکیل شود و ترجیحا در ریاست محترم جمهوری یک فرد خاصی این نهاد را سرپرستی و اداره کند.

باسکپ چیست؟

اتاق بازرگانی بین‌المللی از زمان تاسیس خود در سال ۱۹۱۹م. تاکنون، به‌عنوان فراگیرترین نماینده‌ی بخش خصوصی در جهان و در عین حال تنها نماینده‌ی آن، با تلاش در استانداردسازی سیاست‌ها و مقررات، نقش منحصر به فردی را در تسریع و تسهیل مراودات تجاری در سطح بین‌المللی ایفا کرده است و ضمن تدوین و پیشنهاد سیاست‌های تجاری مبتنی بر رقابت و ضابطه‌های مبادلات تجاری، نقش مهمی در ایجاد ارتباط بین بازرگانان و کارآفرینان صنعتی، تجاری و معدنی در سراسر جهان دارد. برقراری ارتباط گسترده‌ای با اتاق‌های بازرگانی در کشورهای مختلف جهان و در عین حال، ارتباطات وسیع با سازمان‌های بین‌المللی از جمله سازمان ملل متحد، سازمان تجارت جهانی و سازمان توسعه و همکاری اقتصادی، جایگاهی یکتا و منحصر به فرد به اتاق بازرگانی بخشیده است که در سطح بین‌المللی بدیل و رقیبی ندارد.

هدف نهایی اتاق بازرگانی بین‌المللی کمک به توسعه‌ی اقتصادی از طریق تسهیل و تسریع مبادلات و معاملات تجاری در عرصه‌ی بین‌المللی است.

اقدامات اتاق بازرگانی بین‌المللی از طریق کمیسیون‌های آن انجام می‌شود و یکی از آن‌ها، کمیسیون مالکیت فکری است؛ کمیسیون مالکیت فکری با این هدف تاسیس شده است که در زمینه‌ی مالکیت فکری سیستمی را ایجاد کند و گسترش دهد که حمایت از تجارت بین‌المللی، تسهیل سرمایه‌گذاری در زمینه‌ی ابداعات و اختراعات و در نهایت توسعه‌ی پایدار را تامین کند.

صنایع و تجارت‌های مبتنی بر مالکیت فکری امروزه بخش مهم و عمده‌ای از حیات اقتصادی کشور‌های توسعه‌یافته و در حال توسعه را تشکیل می‌دهند و در عین آن‌که جعل و تقلب حیات این بخش از اقتصاد را به شکل اساسی تهدید و خطرات بسیاری را متوجه آن می‌کند، به واسطه‌ی طبع ویژه‌ی مالکیت‌های فکری، جعل و تقلب در آن بسیار ساده‌تر انجام می‌شود و در عین حال، کشف و تعقیب آن نیز دشوارتر است.

تهدید سرمایه‌گذاری در مالکیت‌های فکری به معنای آن است که بخش مهمی از زمینه‌های توسعه و پیشرفت جوامع از بین خواهد رفت و گستره‌ی این جعل و تقلب نیز هر روز گسترده‌تر می‌شود، به گونه‌ای که بر پایه‌ی آخرین گزارش‌ها تخمین زده می‌شود که ارزش جهانی میزان تقلب و جعل دارایی‌های فکری در سال ۲۰۲۲م. به ۲/۳ تریلیون دلار آمریکا برسد. به همین دلیل، کمیسیون مالکیت فکری اتاق بازرگانی بین‌المللی^۱ پروژه‌ی باسکپ (BASCAP)^۲ یا همان اقدامات تجاری برای مقابله

با جعل و تقلب در زمینه‌ی مالکیت‌های فکری را راه‌اندازی کرد، حرکتی که بایستی از طرف صاحبان کسب و کار آغاز شده و ضمن کسب آگاهی‌های لازم، با هم‌گرایی، صدای واحدی را به گوش دولت‌ها برساند تا دولت‌ها حمایت مفید و موثری را از مالکیت فکری سامان دهند؛ در عین حال، مصرف‌کنندگان را نیز درباره‌ی معایب فراوان و آثار زیان‌بار اقتصادی جعل و تقلب مالکیت‌های فکری آگاه کنند. کمپین "کالای تقلبی هزینه‌بردار است، من کالای اصل می‌خرم" نیز در ذیل همین پروژه راه‌اندازی شده است.

همانند تمامی اقداماتی که در اتاق بازرگانی بین‌المللی انجام می‌شود، پروژه‌ها و برنامه‌های اتاق، بایستی از طریق کمیته‌های ملی اجرایی شود و در عین حال، کمیسیون مالکیت فکری با ایجاد بخش ویژه‌ای با نام باسکپ، خدمات فنی و آموزشی لازم را در این زمینه به کمیته‌های ملی ارائه می‌دهد^۳.

در ترکیه، باسکپ از سال ۲۰۱۱م. برای تقویت حمایت از مالکیت فکری آغاز به کار کرد و نخستین اقدامات آن نیز عبارت بود از برگزاری سمینارهای مالکیت فکری و انتشار نشریات و پشتیبانی از کمپین‌های حمایت از مالکیت فکری. در سال‌های ۲۰۱۱ و ۲۰۱۲م. دو سمینار در ترکیه برگزار شد و ترجمه‌ی نقشه‌ی راه مالکیت فکری به ترکی و برگزاری سمیناری برای بررسی نسخه‌ی ترکی نقشه‌ی راه، نتیجه‌ی کنفرانس دومی بود که در سال ۲۰۱۲م. برگزار شد. در سال ۲۰۱۳م. ترکیه کمپین "کالای تقلبی هزینه‌بردار است، من کالای اصل می‌خرم" را که در واقع کمپینی برای آگاهی مصرف‌کنندگان است، راه‌اندازی کرد.

باسکپ در ایران

توجه به باسکپ و تلاش برای اجرایی کردن آن در ایران با انعقاد تفاهم‌نامه‌ای در سال ۱۳۹۴ بین کمیته‌ی ایرانی اتاق بازرگانی بین‌المللی و شرکت همکاران سیستم، آغاز شد و در نتیجه‌ی این تفاهم، تاکنون اقدامات زیر انجام شده است:

۱. ترجمه‌ی نقشه‌ی راه مالکیت فکری

به‌زبان فارسی و انتشار آن در سال ۱۳۹۴

این کتاب از انتشارات اتاق بازرگانی بین‌المللی است که با هدف طرح مسائل بنیادین مالکیت فکری و معرفی شیوه‌های موجود مدیریت اموال و دارایی‌های فکری برای کسب‌وکارها توسط کمیسیون مالکیت فکری اتاق بازرگانی تهیه و تدوین شده است.

۲. تهیه، چاپ و انتشار ویژه‌نامه‌ی روز جهانی

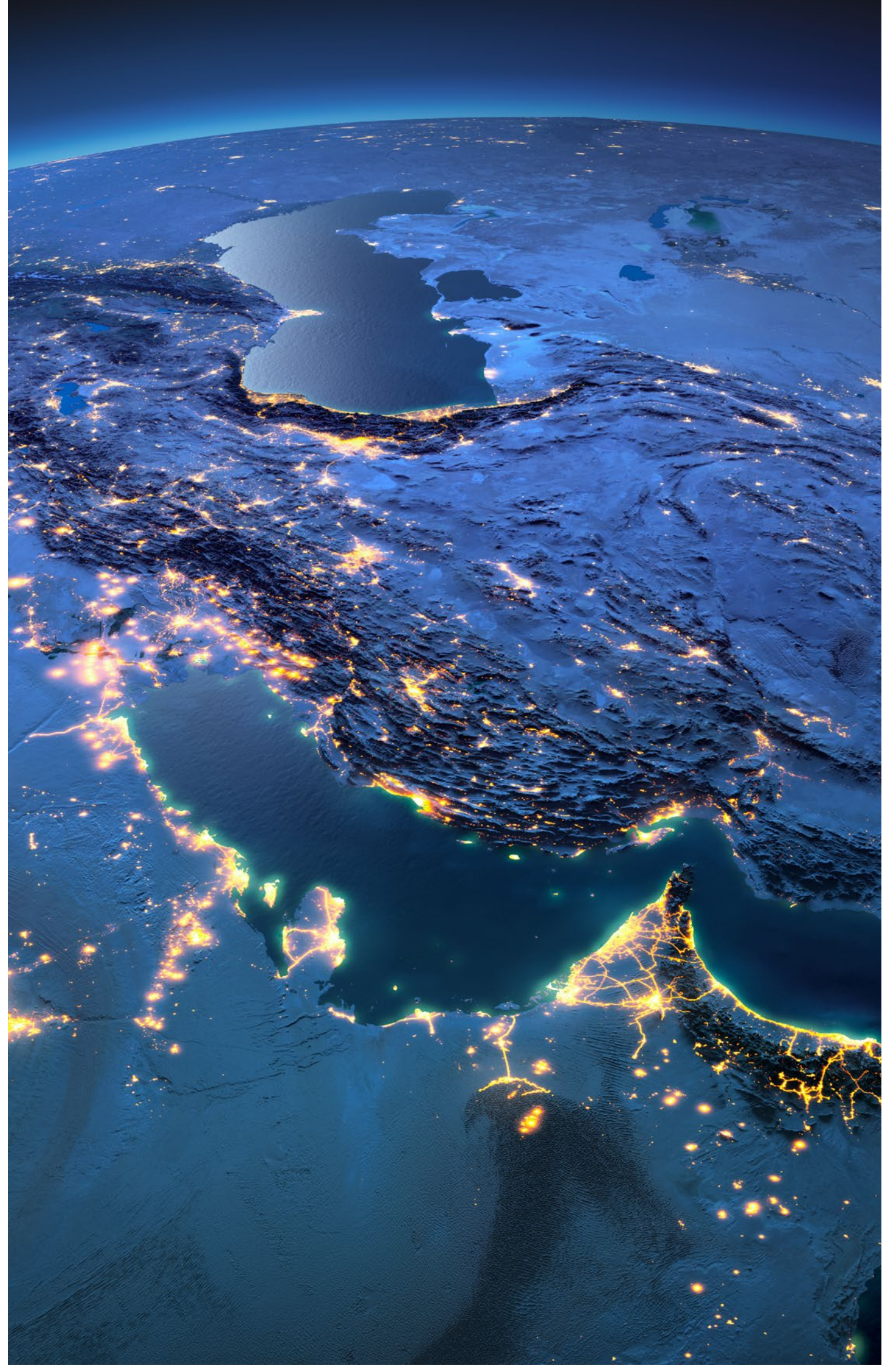
مالکیت فکری در ۶ اردیبهشت ۱۳۹۵

در این ویژه‌نامه ضمن بیان اجمالی آثار اقتصادی مالکیت فکری براساس اسناد بین‌المللی، باسکپ نیز به‌طور اجمالی معرفی شده و با بیان ویژگی‌ها و لزوم تهیه و تدوین استراتژی ملی مالکیت فکری، نقطه نظرات صاحبان علم و فن در زمینه‌ی آثار اقتصادی مالکیت فکری نیز منعکس شده است.

۳. برگزاری سمینار مقابله با نقض مالکیت فکری

در فضای کسب‌وکار در اسفند ۱۳۹۵

این سمینار با محوریت معرفی پروژه‌ی باسکپ، با حمایت اتاق بازرگانی بین‌المللی و با حضور و سخنرانی مدیر اجرایی باسکپ برگزار شد. (گزارش این سمینار در صفحات آتی آمده است)



سمینار مقابله با نقض مالکیت فکری در فضای کسب و کار

سمینار یک روزه‌ی «مقابله با نقض مالکیت فکری در فضای کسب و کار» ۴ اسفند ماه و با حمایت همکاران سیستم و کمیته‌ی ایرانی اتاق بازرگانی بین‌المللی و با معرفی پروژه‌ی اتاق بازرگانی بین‌المللی (BASCAP) در سالن اجتماعات اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران برگزار شد. این سمینار با پنج سخنرانی و دو پنل تخصصی «معرفی باسکپ» و «مقابله با تقلب و کپی غیرقانونی نرم‌افزارها» همراه بود.

ملک‌رضا ملک‌پور؛ قائم مقام دبیرکل کمیته‌ی ایرانی اتاق بازرگانی بین‌المللی و مجری این سمینار در معرفی اتاق بازرگانی بین‌المللی چنین گفت: «از زمان تاسیس و آغاز فعالیت اتاق بازرگانی بین‌المللی نزدیک به ۱۰۰ سال می‌گذرد و مرکز اصلی آن در حال حاضر در پاریس مستقر است. فعالیت کمیته‌ی ایرانی اتاق بازرگانی بین‌المللی نیز از حدود ۴۰ سال پیش آغاز شده و بخش اعظمی از این مدت تحت نظر دکتر بهکیش، دبیرکل فعلی کمیته اداره شده است. اتاق بازرگانی بین‌المللی، یک سازمان غیرسیاسی، غیرانتفاعی و غیرتجاری بوده و مأموریت آن ترغیب کشورهای جهان به اقتصاد رقابتی است و تلاش می‌کند استعدادها و نوآوری‌ها -در شرایط رقابتی عرضه شده تا اشتغال و توسعه محقق شود.

یکی از حوزه‌های فعالیت اتاق بازرگانی بین‌المللی، «مالکیت فکری» است. از سال ۲۰۰۴، اتاق بازرگانی بین‌المللی پروژه‌ی BASCAP (Business Action for Stop Counterfeiting and Piracy) با اقدام تجاری علیه جعل و سرقت دارایی‌های فکری را اجرا می‌کند. تیم اجرایی پروژه باسکپ پس از آن‌که،

به هر کشوری می‌روند و سمیناری برگزار می‌شود، در انتها به جمع‌بندی می‌رسند که از کشور میزبان تشکیل کارگروه باسکپ را درخواست کنند. به همین روش متداول، آقای استفان فالیا مدیر اجرایی پروژه که از پاریس مهمان ماهستند درخواست کردند کارگروهی برای اجرای پروژه‌ی باسکپ تشکیل شود تا فعالیت‌های مقابله با جعل، سرقت یا تقلب در مالکیت فکری را شکل داده تا در فاصله‌ی زمانی یک سال پس از اجرای پروژه در کشور، فعالیت‌ها را بهبود بخشد.» در ادامه، این سمینار با پنج سخنرانی با موضوعات زیر پی گرفته شد:

- حرکت به سوی تمدن مبتنی بر دارایی فکری با سخنرانی دکتر محمد مهدی بهکیش؛ نایب رئیس و دبیرکل کمیته‌ی ایرانی اتاق بازرگانی بین‌المللی
- مالکیت فکری در گذر قوانین و کنوانسیون‌ها با سخنرانی محمدحسین کیانی؛ رئیس اداره‌ی کل مالکیت صنعتی ایرانی و رئیس مرکز مالکیت معنوی
- تجربه‌ی اجرای پروژه‌ی باسکپ با سخنرانی استفان فالیا؛ مدیر اجرایی پروژه‌ی باسکپ از اتاق بازرگانی بین‌المللی
- اقتصاد و مدیریت مالکیت فکری با سخنرانی دکتر مهدی فقیهی؛ مدیرکل دفتر فناوری‌های نوین مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی
- ارزش‌آفرینی از دارایی‌های فکری با سخنرانی شهرام رضایی؛ استاد دانشگاه تهران

...

تخمین زده می‌شود که ارزش جهانی میزان تقلب و جعل دارایی‌های فکری در سال ۲۰۲۲م. به ۲/۳ تریلیون دلار آمریکا برسد.

...

حرکت به سوی تمدن مبتنی بر دارایی فکری

دکتر محمد مهدی بهکیش

نایب رئیس و دبیرکل کمیته‌ی ایرانی
اتاق بازرگانی بین‌المللی

بتواند بازاری پیدا کرده و این ایده و فکر را ارزش‌گذاری کند. در صورت ارزش‌گذاری، مالکیت فکری می‌تواند تبدیل به فرآیندی شود که خروجی آن کالا یا خدماتی باشد که مشتری دارد؛ در این صورت، این فرآیند می‌تواند ادامه پیدا کرده و گسترش و توسعه یابد.

جامعه ما باید از یک تمدن کشاورزی و متکی به دارایی‌های فیزیکی مانند زمین، به تمدن مبتنی بر دارایی‌های فکری انتقال یابد. جامعه‌ی ما به یک‌کپی‌کننده از اختراعات تبدیل شده و این در حالی است که در فرآیند کپی ارزش مالکیت را هم نمی‌داند. هر کتاب یا CD را رایگان کپی می‌کنیم و از این کپی رایگان هم راضی و خوشحال هستیم؛ در صورتی‌که این یک دارایی بوده و ارزش دارد. همین امر باعث شده که هیچ دارایی فکری قابل اعتنایی در داخل کشور به‌وجود نمی‌آید. هدف از برگزاری این همایش بررسی راهکارهای ایجاد فضایی است که در آن دارایی فکری در کشور دارای ارزش شود و قابل ارزیابی باشد. عملاً این پایه را بگذاریم که حرکت تمدن متکی به دارایی فیزیکی به تمدن مبتنی بر دارایی فکری مانند اختراعات، ابداعات، کتاب، طراحی و اثر هنری تبدیل شود و فرهنگی ایجاد شود که دارایی فکری را محترم بشمارد.

دکتر بهکیش سخنرانی خود را با تأکید بر اهمیت مالکیت فکری و ایده در اشکال مختلف آغاز کرد: در وهله‌ی نخست باید دید مالکیت یا دارایی فکری به مالکیت یک ایده در شکل‌های مختلف و به‌شکل یک نظریه‌ی علمی، کتاب، اثر هنری یا اختراع اطلاق می‌شود. دنیا با مالکیت فیزیکی مانند زمین، ساختمان و... کاملاً آشناست و حتی برای این مالکیت اسناد معتبری صادر می‌شود؛ اما سند مالکیت فکری کجاست؟ در چند قرن گذشته این ایده‌های جدید بود که تحول را در دنیا و به‌ویژه اروپا که مهد و خاستگاه تمدن جدید و انقلاب صنعتی بود، به‌وجود آورد. بستری که در اروپا فراهم شد تا بتواند انقلاب صنعتی را شکل دهد قوانین مربوط به مالکیت فکری است. اولین قانونی که در انگلیس شکل گرفت، درخصوص ثبت اختراع در سال ۱۶۲۳ و کپی‌رایت در سال ۱۷۰۹ بود. اگر آن بستر در آن زمان به‌وجود نیامده بود، انقلاب صنعتی در سال ۱۸۵۰ رخ نمی‌داد.

حرکت صنعتی شدن به این مفهوم است که افراد فکر و ذهن زاینده‌ی صنعتی داشته باشند. این صنایع نمی‌تواند پویا باشد، مگر این‌که جامعه ذهن پرسش‌گری داشته باشد. به‌دنبال آن ایده‌ها مطرح شود، پس از ارزیابی، بهترین ایده انتخاب شده و سپس به یک جریان تجاری‌سازی تبدیل شود. اگر ایده‌ای به مرحله‌ی تجاری نرسد، محو می‌شود. همان‌طور که کشور ما در طول تاریخ اندیشمندانی مانند رازی و خیام داشته که نظریه‌ای علمی را مطرح کردند، اما به‌دلیل عدم تجاری‌سازی و حمایت مالی حذف شدند.

دارایی فکری و مالکیت آن باید مانند زمین یا ساختمان ارزش پیدا کند یعنی به یک جریان تجاری وصل شود تا

”
دارایی فکری و مالکیت آن
باید به یک جریان تجاری وصل
شود تا بتواند بازاری پیدا کرده
و این ایده و فکر را
ارزش‌گذاری کند.

“

مالکیت فکری در گذر قوانین و کنوانسیون‌ها

محمدحسین کیانی

رئیس اداره‌ی کل مالکیت صنعتی ایرانی

و رئیس مرکز مالکیت معنوی



محمدحسین کیانی با اشاره به این‌که انتظار می‌رود این سمینار راهکارهای خوبی را برای جلوگیری از نقض و تقلب از صاحبان علائم تجاری، اختراعات و ایده‌های صنعتی و در کل مالکیت فکری پیشنهاد دهد، سخنرانی خود را در دو بخش ارائه داد؛ نخست گزارشی درباره‌ی تحولات حوزه‌ی مالکیت صنعتی که ۱۵ سال اخیر در ذیل سند چشم‌انداز و همین‌طور برنامه‌های توسعه‌ی اقتصادی کشور اتفاق افتاده است و در قسمت دوم، مرور آماری درباره‌ی آن‌چه که در حوزه‌ی ثبت اختراع، علائم تجارتی، طرح‌های صنعتی و نشانه‌های جغرافیایی رخ داده است. رئیس اداره‌ی کل مالکیت صنعتی ایرانی گفت: فعالیت مرکز مالکیت معنوی در سازمان ثبت از سال ۱۳۰۴ در قالب اداره‌ی ثبت علائم تجارتی آغاز شد و با تصویب نخستین قانون مالکیت صنعتی شکل گرفت. مرکز مالکیت معنوی زیرمجموعه‌ی سازمان ثبت اسناد و املاک کشور و قوه قضاییه بوده و اهم اقدامات مرکز مالکیت معنوی عبارتند از:

- به‌روز کردن قوانین و مقررات در زمینه‌ی ثبت مالکیت صنعتی

- ارتقای آگاهی‌های عمومی و فردی در ارتباط با بخش‌های درون‌سازمانی و برون‌سازمانی
- ارائه‌ی خدمات الکترونیکی و بانک‌های اطلاعاتی

پس از وضع نخستین قوانین مالکیت معنوی در سال ۱۳۰۴، قانون جامع‌تری در حوزه‌ی ثبت علائم تجارتی و اختراعات در سال ۱۳۱۰ تصویب شد که برای نخستین بار اختراعات را تحت پوشش قرار داد. این قانون تا سال ۱۳۸۶

که قانون جدید به تصویب برسد، حاکم بود که پس از تصویب قانون در سال ۱۳۸۶ فسخ شد. قانونی راجع به حمایت‌از نشانه‌های جغرافیایی کالانیز از قوانین مهم حاکم بر این حوزه است که بسیار مهم و موثر است و به رونق کسب‌وکار صنایع دستی مانند فرش که شهرت‌شان به قلمرو جغرافیایی برمی‌گردد و مبتنی بر دانش فنی، شرایط اقلیمی و مواد اولیه است، اشاره دارد. قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجارتی در سال ۱۳۸۶ تصویب و آیین‌نامه‌ی اجرایی آن در سال ۱۳۸۷ ابلاغ شد. هم‌چنین، قانون حمایت‌از پدیدآورندگان نرم‌افزارهای رایانه‌ای مصوب سال ۱۳۷۹ وجود دارد که از نرم‌افزارها با ادبیاتی مستقل از ادبیات ثبت اختراعات و مالکیت ادبی و هنری حمایت می‌کند. امروزه سازمان ثبت باتوجه‌به تحولاتی که در حوزه‌ی مالکیت صنعتی انجام شده است و نیازهایی که وجود دارد، قانون نسبتاً جامع‌تری به نام «قانون جامع مالکیت صنعتی» را در قالب طرح پی‌گیری کرده و در حال حاضر فرآیند تصویب آن در کمیسیون‌های تخصصی به‌ویژه کمیسیون قضایی مجلس شورای اسلامی در حال انجام است. علاوه بر این‌که در این طرح، قوانین حوزه‌ی ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجارتی به‌روز می‌شوند، سه مصداق بسیار مهمی که در توسعه‌ی کسب‌وکار و جلوگیری از نقض مالکیت فکری و تقلب موثر است، یعنی ثبت حمایت از مدل‌های مصرفی (اختراعات کوچک)، اسرار تجاری و جلوگیری از رقابت غیرمنصفانه به‌موارد مشمول حمایت اضافه شده است. ایران از سال ۱۳۳۷ عضو کنوانسیون پاریس بوده و در سال ۱۳۷۷ اصلاحات استکهلم این کنوانسیون را پذیرفته است.

در سال ۱۳۸۰ به کنوانسیون موسس سازمان جهانی مالکیت معنوی ملحق شد و به دنبال آن در سال ۱۳۸۲، به موافقت‌نامه‌ی مادرید برای جلوگیری از نصب نشانه‌های غیرواقعی مبدا که در ثبت نشان بسیار موثر است و به پروتکل آن راجع به ثبت بین‌المللی علائم تجارتی، ملحق شد. در حوزه‌ی مالکیت صنعتی اصل سرزمینی بودن حاکم است به طوری‌که اگر شرکتی خواستار حمایت از علامتی باشد، باید در قلمرو سرزمین کشور مبدا به ثبت برسد. اگر هدف تجارتی آن کشورهای دیگر باشد به موجب کنوانسیون متناظر باید از تک‌تک کشورها تقاضای ثبت کند. در آن مقطع زمانی، کنوانسیون پاریس تنها ناظری بود که تجار ایرانی می‌توانستند از آن استفاده کنند. به هر حال با مشقت‌هایی همراه بود به‌طوری‌که باید به همه‌ی کشورهای هدف مراجعه کرده و برای ثبت علائم وکیل گرفته و در جریان بوروکراسی ثبت درگیر می‌شدند. اما با الحاق به کنوانسیون مادرید، بسیاری از این موانع رفع شد و شرکت دخیات ایران و مهنام مشکل ثبت بین‌المللی علائم تجاری خود را حل کرده و آن را در برخی کشورها ثبت کردند. در اجرای موافقت‌نامه‌ی مادرید و پروتکل آن، ایران نزدیک به ۴۲ هزار اظهارنامه‌ی ثبت از سوی تجار و صنعت‌گران غیرایرانی از سال ۱۳۸۳ دریافت کرد که حدود ۲۲ هزار مورد از آن‌ها ثبت شده است.

موافقت‌نامه‌ی لیسیون درخصوص ثبت حمایت بین‌المللی اسامی مبدا بوده که ناظر به نشانه‌های جغرافیایی است. ظرفیت ایران در این حوزه مانند صنایع دستی، فرش، پسته، زعفران و... بسیار غنی بوده و می‌تواند ذیل این نشان حمایت بگیرد. موافقت‌نامه‌ی مذکور این امکانات را فراهم می‌کند که نشانه‌های جغرافیایی در کشورهای عضو این موافقت‌نامه که ۲۸ کشور بوده به رسمیت شناخته شود. معاهده‌ی همکاری ثبت اختراع PCT (Patent Cooperation Treaty) از جمله معاهدات بین‌المللی مهمی است که به‌وسیله‌ی سازمان جهانی مالکیت معنوی اداره می‌شود و ۴۸۱ عضو کنوانسیون پاریس عضو این معاهده هستند. سیستم PCT این امکان را فراهم می‌کند که مخترعان برای اختراع خود از طریق تسلیم یک اظهارنامه بین‌المللی واحد، به‌جای اظهارنامه‌های متعدد جداگانه در کشورها و اتحادیه‌های منطقه‌ای متعدد، از حمایت برخوردار شوند. ایران نیز حدود یک و نیم سال است که این معاهده را اجرا می‌کند. در حوزه‌ی مالکیت صنعتی اگر بخواهیم از ضمانت اجرایی قوانین بهره‌مند شویم و حق انحصاری لازم را بگیریم، باید این‌گونه مالکیت‌ها بنا بر پیش‌بینی قانون به ثبت برسد. علی‌رغم انتقاداتی که به نظام ثبت اختراع وجود دارد، از سال ۱۳۸۷ نظام بررسی ماهیتی در اختراعات اجرا شد که در همکاری با مراکز، شرایط پذیرش اختراع در صنعت را

جدید، ابتکاری و کاربردی بودن در صنعت تعریف کرد.

در حال حاضر کم‌تر از ۲۰ درصد اظهارنامه‌های درخواستی شرایط ثبت اختراع را دارند. این عدد در کشوری مانند آمریکا یا ژاپن ۶۰ درصد است یعنی ۹۰ درصد اظهارنامه‌ها به ثبت می‌رسند. این آمار نشان می‌دهد مشکل بررسی ماهیتی نیست بلکه مشکل همان ارتباط بین صنعت و دانشگاه است.

”

در مورد "تجاری‌سازی مالکیت صنعتی" مشکل اساسی به ارتباط صنعت و دانشگاه برمی‌گردد که بسیار ضعیف است.

“

با همکاری سازمان جهانی مالکیت فکری و مراجع داخلی اقداماتی در این رابطه انجام شده است، هم‌چنین حدود پنج سال گذشته با سازمان بورس و پارک علم و فناوری پردیس یک پروتکل همکاری امضا شد تا اختراع، طرح‌های صنعتی و تجاری که در مرجع به ثبت می‌رسد با کمک بازار بورس وارد بازار شود. به هر حال، بورس به بازارهای هدف دسترسی دارد و می‌تواند این حلقه مفقوده بین صنعت و تجارت را پوشش دهد.

سمینارهای ویژه‌ی روز جهانی مالکیت فکری به‌طور مرتب همه ساله به‌منظور ارتقای آگاهی عمومی به همراه کارگاه‌های آموزشی در حاشیه‌ی آن برگزار شده است. هم اکنون دو سال است که پروژه‌ی بسیار مهم TISC (Technology and Innovation Support Centers) در همکاری با سازمان جهانی مالکیت فکری در حال انجام است و سه نشست مربوط به آن در دانشگاه تربیت مدرس، معاونت علمی و فناوری دانشگاه تهران و سازمان ثبت برگزار شده است. همه‌ی مراجع مهم تحقیق و توسعه

کشور و پارک‌های علم و فناوری در این جلسات حضور داشتند. هم‌چنین متولیانی که از سازمان جهانی مالکیت فکری در این جلسات آمدند، نحوه‌ی دسترسی مخترعان و محققان ایرانی به بانک‌های اطلاعاتی دنیا را آموزش می‌دهند.

حضور ایران در جلسات متعدد خصوصاً اصلاح معاهدات سازمان جهانی مالکیت فکری و مجامع عمومی سالانه، به‌ویژه در حوزه‌ی منابع ژنتیک و دانش سنتی که نقطه‌ی قوت ایران بوده، پررنگ است. در این سال‌های اخیر، سازمان ثبت در حمایت از مالکیت صنعتی پروتکل‌های همکاری را با کشورهایی مانند چین، ترکیه، روسیه، دانمارک و ایتالیا امضا کرده که اقدام موثری در حمایت از حقوق مالکیت صنعتی تجار طرفین در بازارهای هدف است. هم‌چنین موافقت‌نامه‌ای با روسیه، فرانسه و گرجستان در حال گذراندن تشریفات امضا است. کارگاه‌های متعددی با حضور کشورهای عضو اکو در حال اجراست. البته آمار به نقل از مدیر بخش صنعت اکو نشان می‌دهد حدود ۶۰ درصد اختراعات آن متعلق به ایران است.

از اوایل سال ۱۳۹۱، تمام فرآیندهای ثبت ما یعنی تسلیم اظهارنامه و تغییرات بعدی نسبت به ثبت در پرتال سازمان قابل انجام و پی‌گیری بوده و دفترچه‌های راهنما به زبان‌های فارسی و انگلیسی روی پرتال موجود است. هم اکنون در پرتال سازمان ثبت خدمات جست‌وجو وجود دارد و تمام اختراعات ثبت شده، علائم تجاری و طرح‌های صنعتی که از قبل در سازمان موجود بوده، در دسترس پژوهش‌گران و تجار است.

از مزایای قانون فعلی باید به حق تقدم اشاره کنیم که در قانون سابق وجود نداشت، اما در قانون سال ۱۳۸۶ برای نخستین بار لحاظ شد. براساس آن، متقاضی ثبت اختراع از تاریخ تسلیم اظهارنامه یک سال حق تقدم خواهد داشت که برای ثبت اختراع به کشورهای دیگر عضو کنوانسیون پاریس مراجعه و تقاضای ثبت اختراع کند و اگر در این اثنا اظهارنامه‌ی دیگری توسط اتباع سایر کشورها یا همان کشور، تسلیم اداره‌ی ملی ثبت اختراع آن کشور شود، شخصی که زودتر از سایرین اظهارنامه‌ی خود را در اداره‌ی ملی یکی از کشورهای عضو کنوانسیون پاریس تسلیم و فایل کرده بر دیگران مقدم است و اگر در این فاصله‌ی زمانی

یک سال (حتی آخرین روز ۱۲ ماهه حق تقدم) به آن اداره‌ی ملی برای ثبت اختراع مراجعه کند نسبت به سایرین که بعد از تاریخ تسلیم اظهارنامه مقدم در کشور مبدا اظهارنامه تسلیم کرده‌اند، حق تقدم خواهد داشت. این زمان برای متقاضیان ثبت علائم تجاری ۶ ماه است.

از دیگر مزایای قانون سال ۱۳۸۶ هماهنگی آن با معاهدات مرتبط با مالکیت صنعتی و استانداردهای رعایت شده در آن‌هاست. البته ضمانت اجراهای کیفری و مدنی اعم از مجازات زندان، جزای نقدی و پیش‌بینی مواجهه‌ی شبه‌قضایی که به‌طور شفاف و صریح در این قانون آمده، یکی دیگر از نقاط قوت این قانون محسوب می‌شود.

پیش‌بینی نظام بررسی ماهوی و اصل رفتار ملی از دیگر مواردی است که در قانون سابق نبود و رعایت نمی‌شد، به‌طوری‌که هزینه‌ی ثبت برای اتباع خارجی ه ابرابر داخلی‌ها و مغایر با اصل National Treatment بود که در قانون ۱۳۸۶ اصلاح و یکسان‌سازی شد. هم‌چنین موضوع طرح صنعتی برای نخستین بار در قانون اخیر پیش‌بینی شد که در حال حاضر نزدیک به ۲۲ هزار طرح صنعتی در ذیل همین قانون ثبت شده است. پیش‌بینی مجوزهای اجباری در حوزه‌هایی که منافع عمومی را

تهدید می‌کند در حوزه‌ی اختراع برای اولین بار در نظام حقوقی ما لحاظ شده است. البته متأسفانه این ظرفیت، که در دوران تحریم و در حوزه‌ی نفت می‌توانست کاملاًثمرثمر باشد، مورد استفاده قرار نگرفت در صورتی‌که آمریکا به‌عنوان پیش‌گام حوزه‌ی اختراع از این ظرفیت به‌طور متعدد استفاده کرده است.

علاوه‌بر این، حمایت از علائم تجاری مشهور، پیش‌بینی مکانیسمی برای کنترل اجازه‌ی استفاده از علائم تجاری، امکان ورود دادسرا به پرونده‌های نقض حقوق، پیش‌بینی شعب خاصی برای رسیدگی به دعاوی مربوط به مالکیت صنعتی از نقاط برجسته‌ی قانونی فعلی است که در قانون سابق دیده نشده بود. آمار ۱۱ ماهه‌ی گذشته نشان می‌دهد حوزه‌ی اختراع نسبت به سال قبل ۴۰ درصد رشد کرده که می‌تواند مسیر خوبی برای اتکای کشور به صادرات غیرنفتی و توسعه‌ی کسب‌وکار در این زمینه‌ها باشد.



تجربه‌ی اجرای پروژه‌ی باسکپ

استفان فالیا

مدیر اجرایی پروژه‌ی باسکپ از
اتاق بازرگانی بین‌المللی (ICC)

”
پارادایم‌های اقتصاد مدرن
در اروپا
از کالای اساسی به سمت
اقتصاد دانش‌بنیان
در حال تغییر است.

“

با مقامات دولتی به تفاهم برسیم و با سیاست‌گذاران ارگان‌های غیردولتی مانند WIPO، WCO، WTO، OECD و بسیاری از سازمان بین‌المللی دیگر کار کنیم.

تیم اجرایی پروژه با گروه‌های ملی و دفاتر مالکیت فکری محلی از نزدیک کار می‌کند، سپس به سراغ مقامات دولتی و سیاست‌گذاران می‌رود و به آنان توصیه‌هایی را ارائه می‌دهد. وقتی سیاست‌گذاران ببینند که مشکل آن‌قدر بزرگ است و تاثیر جعل و سرقت دارایی‌های فکری بر جامعه، مصرف‌کننده و دولت چه قدر است، متوجه می‌شوند تا با جعل و سرقت دارایی‌های فکری مبارزه کنند و منابع مناسب به آن تخصیص بدهند. این تیم برای بالا بردن آگاهی مصرف‌کنندگان در سطح جهانی مبارزه‌ای را شروع کرده تا به مصرف‌کنندگان نشان دهد که جعل و سرقت دارایی‌های فکری مسئله‌ی مهمی است و بر بهداشت و سلامت، امنیت شغلی و اقتصاد تاثیر می‌گذارد. این کمک می‌کند تا مصرف‌کنندگان نقش شخصی و مسوولیت خود را درک کرده و کالای جعلی نخریده و استفاده نکنند.

در حال حاضر بیش از ۲۵ کشور در این اقدامات مشارکت دارند و چند کشور دیگر نیز خواهان پیوستن به تیم اجرایی باسکپ هستند. امیدواریم ایران یکی از کشورهای باشد که به شرکای این تیم می‌پیوندد.

فالیا در ادامه به ۲۵ اقدام ضروری برای اجرای حقوق مالکیت فکری که اتاق بازرگانی بین‌المللی و باسکپ به‌منظور ارتقای آگاهی عمومی درباره‌ی ماهیت جهانی جعل و سرقت دارایی‌های فکری و اعمال قانون درباره‌ی

استفان فالیا در ابتدای سخنانش گفت: همان‌طور که دبیر کل اشاره کرد پارادایم‌های اقتصاد مدرن در اروپا از کالای اساسی به سمت اقتصاد دانش‌بنیان در حال تغییر است، به این ترتیب، ما باید قدم‌ها را یکی پس از دیگری در جهت این تحول برداریم.

ضروری که تجارت کالاهای غیرقانونی به تجارت بین‌الملل وارد کرده، بسیار درخور توجه است. در سراسر دنیا، میلیون‌ها جنس مصرفی از کالای لوکس گرفته تا نوشابه، لوازم آرایشی، وسایل الکترونیکی، قطعه‌ی تقلبی اتومبیل و... جان مصرف‌کنندگان را به خطر می‌اندازد. علاوه‌بر آن، کسب‌وکارها از بین رفته و جوامع صدها میلیارد دلار مالیات و صدها هزار فرصت شغلی را از دست داده‌اند. در ماه آوریل گذشته گزارشی از سوی ICC منتشر شد که نشان می‌دهد تجارت جهانی کالاهای جعلی، هم‌چنین سرقت دارایی‌های فکری در سال ۲۰۰۳ معادل ۲۵۰ میلیارد دلار و در سال ۲۰۱۳ معادل ۴۸۰ میلیارد دلار بود. به این ترتیب، ۲/۵ درصد تجارت دنیا و ۵ درصد تجارت اروپا را به خود اختصاص داده است.

باسکپ کسب‌وکارهای مختلف را در نقش‌های مختلف در جهت مبارزه با جعل و سرقت مالکیت فکری متحد کرده و با دولت، مردم و رسانه‌ها همکاری می‌کند. هدف دیگر آن، رساندن صدای صاحبان کسب‌وکار به دولت‌ها، عموم و رسانه‌ها و افزایش آگاهی و درک عمومی نسبت به جعل و سرقت آثار که به آسیب‌های اقتصادی و اجتماعی منجر می‌شود از طریق رسانه‌های جمعی است. برای دستیابی به این اهداف باید در بالاترین سطوح سیاست‌گذاری

آن پیشنهاد کرده‌اند، اشاره کرد:
باسکپ ۲۵، فهرستی از اقدامات موثری درباره‌ی چارچوب قانونی است که هر دولتی باید در کشور خود داشته باشد تا بتواند با جعل و سرقت دارایی‌های فکری مقابله کند. در واقع، هر کشوری اقدامات قانونی متناسب با شرایط خود را اعمال می‌کند. البته برخی اقدامات هستند که بهتر است کشورها در چارچوب قانونی خود برای مقابله با جعل و سرقت دارایی‌های فکری بگنجانند.
باسکپ ۲۵ بهترین عملکردها در هر حوزه‌ی سیاست‌گذاری را نشان می‌دهد که عبارتند از:

۱- به مقامات گمرک اختیار داده شود علیه کالاهای صادراتی، وارداتی، در حال ترانزیت یا در هر موقعیت دیگر که مشکوک به جعل اموال فکری است، اقدام اجرایی انجام دهند.

۲- به مقامات گمرکی اختیار داده شود تا ترخیص کالاهایی را که مشکوک به نقض قوانین حقوق مالکیت فکری است، به تعویق بیندازند.

۳- اعلام این مطلب که مناطق آزاد تجاری در حوزه‌ی قدرت گمرک ملی هستند و به گمرک ملی اختیار نامحدود برای اجرای قوانین حقوق مالکیت فکری داده شود.

۴- به گمرک اجازه داده شود کالاهای مشکوک به جعل حقوق مالکیت فکری را نابود کند.

۵- هزینه‌ی انبار کردن و امحای این کالاها باید از جعل‌کننده حقوق مالکیت فکری گرفته شود.

۶- به دارندگان حق مالکیت فکری اجازه داده شود که بتوانند به دستور دادگاه، منشا و شبکه‌ی توزیع کالاهای جعلی را افشا کنند.

۷- به دارندگان حق مالکیت فکری اجازه داده شود برای جلوگیری از جعل حقوق‌شان اقدامات موقتی انجام دهند.

۸- به دادگاه‌های ملی اجازه داده شود تداوم جعل را ممنوع کنند.

۹- به مقامات قضایی اجازه داده شود بنا به درخواست دارنده‌ی حق، دستور امحای کالاهای جعلی داده شود، بدون این‌که به جعل‌کننده غرامتی پرداخت شود.
۱۰- باید به دارندگان حق که از جعل آسیب دیده‌اند، به‌طور کامل غرامت پرداخت شود.

۱۱- باید تمامی هزینه‌هایی که دارنده‌ی حق برای انجام تحقیقات و اقدامات قانونی علیه جعل‌کننده متحمل شده است، به او پرداخت شود.

۱۲- باید برای سرقت مالکیت فکری جریمه در نظر گرفته شود و برای کالاهایی که با سلامت و ایمنی افراد مرتبط هستند، جریمه‌های سنگین‌تری در نظر گرفته شود.

۱۳- جریمه‌ها، از جمله جریمه‌های مالی باید آن‌قدر سنگین باشند که مشوق‌های جعل را خنثی کنند.

۱۴- به مقامات اجرایی این اختیار داده شود که کالاهای مشکوک به جعلی بودن را توقیف کنند.

۱۵- به مقامات اختیار داده شود که همه‌ی کالاهای جعلی و موادی را که برای ساخت کالاهای جعلی به‌کار می‌روند امحا یا مصادره کنند.

۱۶- اطمینان حاصل شود که قوانین کیفری ناظر بر فعالیت‌های غیرقانونی مربوط به جعل حقوق مالکیت فکری پیش‌بینی شده است.

۱۷- به مقامات اجرایی اجازه داده شود بدون نیاز به شکایت، درباره‌ی نقض حقوق مالکیت فکری تحقیق کرده یا اقدام قانونی کنند.

۱۸- از طریق توسعه و پذیرش استانداردها از جمله استفاده‌ی مناسب از تکنولوژی‌های پیشرفته، اقدامات پیش‌گیرانه موثرتری انجام گیرد.

۱۹- این مسئله توضیح داده شود که اپراتورها به‌دلیل ارائه‌ی خدماتی که مردم را به خرید کالا و خدمات تقلبی ترغیب می‌کند، مسوول شناخته می‌شوند.

۲۰- اعلام اخطار و اقدام علیه واسطه‌هایی که رابط‌هایی را برای جعل‌کنندگان مالکیت فکری فراهم می‌کنند.

۲۱- به دادگاه‌ها اجازه داده شود از واسطه‌ها بخواهند برای شناسایی جعل‌کنندگان همکاری کنند.

۲۲- یک مدیر اجرایی مالکیت فکری با اختیارات بالا به‌منظور ایجاد هماهنگی با مقامات دولتی و آژانس‌های مربوطه، انتخاب شود.

۲۳- مهارت‌های خاص و مسائل تخصصی حقوق مالکیت فکری به مقامات قضایی آموزش داده شود.

۲۴- با سازمان‌های بین‌دولتی مانند سازمان تجارت جهانی، سازمان جهانی مالکیت فکری و سازمان جهانی گمرک برای بهبود ظرفیت‌های همکاری با دیگر

جریمه‌ها و مجازات در حوزه‌ی مالکیت فکری از جمله جریمه‌های مالی باید آن‌قدر سنگین باشند که مشوق‌های جعل را خنثی کنند.

دولت‌ها برای حمایت از اجرای قوانین حقوق مالکیت فکری همکاری شود.

۲۵- تبادل اطلاعات با دولت‌های خارجی، به‌ویژه نیروهای کنترل مرزی برای شناسایی و کشف موارد جعل و تقلب، افزایش یابد.

ایده‌ی باسکپ ۲۵ این است که از طریق اتاق بازرگانی بین‌المللی با دولت‌ها ارتباط برقرار کرده و نظام‌های اعمال قانون درباره‌ی جعل و سرقت دارایی‌های فکری را در سطح ملی و منطقه‌ای ایجاد کند؛ کمیته‌های ICC در سراسر دنیا می‌توانند بهترین روش‌ها برای مقابله با نقض مالکیت فکری را در اختیار دولت‌ها و تدوین‌گران سیاست‌ها قرار بدهند.

در خاتمه‌ی سخنرانی خود می‌خواهم چند نمونه از وضعیت موجود در کشورهای دیگر ارائه کنم؛ در ترکیه، یک کنفرانس در سال ۲۰۱۱ در آنکارا شروع کردیم، همانند همین کنفرانسی که در این جا برگزار شده است؛ به‌دنبال آن کارگروهی تشکیل شد و با دفاتر دولتی ترکیه آغاز به‌کار کرد. باسکپ نقشه‌ی راهی را تهیه کرد که در ابتدای آن کمپین آگاه‌سازی کارمندان ترکیه راه‌اندازی شد. ICC با مسوولان دولتی ترکیه جلسه‌ای در چارچوب باسکپ داشت و گزارش کشوری ترکیه تهیه و یک کلاس مالکیت فکری برگزار شد. باسکپ نامه‌ای متعاقبا به موسسات ترکیه فرستاد و گفت که در قوانین مالکیت فکری و اسناد ترکیه ملاحظات و نگرانی‌های باسکپ لحاظ شود.

درباره‌ی روسیه، باسکپ قبلا با ICC کار می‌کرد تا این‌که یک ملاقات کاری مسکو راه‌اندازی و ملاحظات باسکپ در سال ۲۰۱۲ در دفاتر قرار داده شد. همکاری مسوولان دولتی و پیش‌گامان کسب‌وکار و اقدامات متعددی که در زیربنای حقوق مالکیت فکری اتخاذ شده، در این میان راهگشا بود. همین کار را با هند، ویتنام، پاناما، گرجستان، فیلیپین، پاکستان و مالزی انجام دادیم و این فهرست روز به روز بلندتر می‌شود.

باسکپ در حوزه‌ی مالکیت فکری حرف اول را می‌زند و امید داریم در ایران بتوانیم در این زمینه همکاری داشته باشیم.

^[1] اقدامات تجاری برای توقف جعل و سرقت دارایی‌های فکری • ۲۵

اقتصاد و مدیریت مالکیت فکری

دکتر مهدی فقیهی

مدیرکل دفتر فناوری‌های نوین مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

مالکیت فکری دامنه‌ی وسیعی مشتمل بر کپی‌رایت، علامت تجاری و نشانه‌های جغرافیایی، مالکیت صنعتی، اسرار تجاری و حفاظت از گونه‌های گیاهی را دربرمی‌گیرد. در تعریفی دیگر، مالکیت یک ساختار اجتماعی است که مرز دارایی‌های ناملموس را با مالکیت ملموس و واقعی تعریف می‌کند. مالکیت فکری یک دارایی از جنس کسب‌وکار بوده که می‌تواند ارزش‌گذاری و مبادله شود؛ هم‌چنین ابزاری برای دستیابی به اهداف بشردوستانه است. درنهایت، به تعبیری یک ابزار سیاستی برای سرمایه‌گذاری کارا در نوآوری است. این تعاریف ما را مجاب می‌کند در یک دید سیستمی تمامی ابعاد اقتصادی، اجتماعی، مدیریتی، سیاستی و حقوقی را مدنظر داشته باشیم. براساس اسناد موجود در مراجع بین‌المللی مانند سند WIPO که در سال ۲۰۰۸ منتشر شد، دقیقاً به همین نکته اشاره شده است که در عصر اقتصاد دانش‌بنیان که در حال حاضر در آن حضور داریم، حفاظت از دارایی‌های فکری نه صرفاً برای حفظ حقوق، بلکه به‌منظور رسیدن به رشد اقتصادی، دسترسی به اهداف انسانی و نیل به توسعه‌ی متوازن است. به‌هرحال، موارد مذکور در حوزه‌ی قوانین مالکیت فکری ما را به سمت تمرکز بر حفظ حقوق با توجه به توسعه‌ی اقتصادی و اجتماعی سوق می‌دهد تا هم بتوانیم تولید ثروت کنیم و هم یک محیط زندگی بهتر برای مردم کشورمان و دنیا ایجاد کنیم. ملاحظات اقتصادی به‌عنوان یکی از جنبه‌های مهم مالکیت فکری، از چالش‌های اساسی کشور ما در این حوزه است به طوری‌که توجه ویژه‌ای به اقتصاد مالکیت

فکری نمی‌شود. براساس مستندات علمی، یک نارسایی در بازار و اقتصاد نوآوری وجود دارد. البته این نارسایی با اجرای مکانیسم‌هایی قابل حذف است. این نارسایی‌ها زمانی ایجاد می‌شود که شرکتی نوآوری ایجاد کند و این نوآوری مورد استفاده‌ی شرکت دیگری قرار بگیرد. در این شرایط، تکلیف شرکت نوآور چیست و هزینه‌ای که متحمل شده، چه می‌شود؟ این مسئله ما را در تنگنایی قرار می‌دهد که باید برای حل آن فکر کنیم و درباره‌ی مالکیت فکری، هم از جنبه‌ی حقوقی و هم از جنبه‌ی مدیریتی و سیاستی اندیشه‌ای داشته باشیم.

بازار نوآوری ویژگی‌هایی دارد که منجر به نارسایی آن می‌شود. دانش یک کالای عمومی است و دستیابی به آن به هزینه‌ی بالایی نیاز ندارد و دردسترس عموم است. این یک نارسایی اولیه است، چرا که در مقابل آن R&D یک کالای خصوصی محسوب می‌شود که اثرات بیرونی هم دارد؛ یعنی شرکت ممکن است تحقیق و توسعه انجام بدهد ولی منافع ناشی از آن صرفاً به خودش نرسد و دیگران نیز تحت تاثیر پیامدهای مثبت و منفی آن قرار بگیرند. برای نمونه، وقتی شرکتی کالای واسطه‌ای را ایجاد می‌کند، شرکت تولیدکننده‌ی اصلی، خلق ارزش می‌کند و یک اثر مثبت بر شرکت واسطه‌ای هم دارد. پس این شرکت می‌تواند ادعا کند که هزینه‌ی تحقیق و توسعه را به‌عنوان شرکت اصلی تقبل می‌کند، اما سود آن شامل حال شرکت واسطه‌ای می‌شود، بنابراین آن هم باید در هزینه‌ها

”

مالکیت فکری
یک دارایی از جنس
کسب‌وکار بوده که
می‌تواند ارزش‌گذاری
و مبادله شود.

“

شریک باشند. حتی در مواردی R&D با رفاه اجتماعی همراه است که دولت و کل جامعه از آن منتفع می‌شوند. مورد دیگر، بحث عدم اطمینان است. نوآوری در هر زمینه‌ای اعم از نرم‌افزار، اختراعات و… یک هزینه‌ی ثابت و احتمالاً سنگینی دارد. ما زمانی‌که بخواهیم نرم‌افزار کامپیوتری طراحی کنیم، یک هزینه‌ی ثابت بالایی لازم است تا R&D مربوط به این نرم‌افزار انجام بگیرد، اما زمانی‌که بخواهیم تولید انجام دهیم ممکن است هزینه‌ی تولید، مونتاژ، تکثیر و انتشار کم باشد. ولی احتمالاً درآمد حاصله، هزینه‌های ثابت راه‌اندازی را پوشش نمی‌دهد؛ به این ترتیب، شرکت انگیزه‌ی نوآوری نداشته باشد و هم‌چنین شرکت دیگری هم نتواند وارد این بازار بشود. یکی دیگر از عوامل، نارسایی در رقابت بین شرکت‌هاست که امکان دارد یک‌سری دوباره‌کاری‌هایی اتفاق بیافتد. برای نمونه، شرکتی روی پروژه‌های تحقیق و توسعه کار می‌کند که شرکت دیگری به‌دنبال کار روی همان پروژه است. در این شرایط، به‌دلیل دوباره‌کاری، هزینه‌های زیادی صرف شده و این فرآیند کارآمد و کارا نیست. راهکارهای مختلفی برای بحث حفاظت از مالکیت در حوزه‌ی نوآوری و تجاری‌سازی و حذف این نارسایی‌ها وجود دارد.

• راهکار نخست این است که دولت پژوهش را کالای عمومی در نظر گرفته و از دانشگاه‌ها و موسسات پژوهشی حمایت مالی کند.

• دومین راهکار این است که در حوزه‌هایی که هزینه‌بر بوده و هزینه‌ی ثابت و زیرساخت‌های زیادی لازم دارد، سرمایه‌گذاری و پژوهش‌های مشترکی انجام شود که نارسایی را تا حدی حذف کند و یارانه‌ی تحقیق و توسعه در قالب Tax Credit (معافیت مالیاتی) اعطا شود.

• سومین راهکار، بازتعریف مالکیت است، به‌طوری‌که به شرکت‌های نوآور، حقوق انحصاری داده شود.

مجموع این راهکارها نشان می‌دهد که ما به خاطر آن‌که نارسایی‌های بازار نوآوری را حل کنیم به سراغ رعایت حقوق مالکیت رفتیم نه این‌که چون حقوقی تعریف شده بخواهیم حمایت کنیم. در واقع، رویکرد نباید صرف حفظ حقوق باشد و نگاه به حقوق مخترع یک نرم‌افزار نباید مانند نگاه به یک حقوق مادی مانند ماشین یا خانه باشد.

اثر اقتصاد و مدیریت مالکیت فکری در هدف تنظیم بازار نوآوری بیش‌تر پدیدار می‌شود، اما این حقوق مالکیت فکری با توجه به آن‌چه که قبلاً گفته شد، باید یک ترازوی دو طرفه باشد. یعنی از یک طرف حقوق انحصاری اعطا شود و از طرف دیگر کسی که که نوآوری خلق کرده، ارزش‌افزوده‌ای برای جامعه ایجاد کند. اگر ارزش‌افزوده‌ی آن چنانی ایجاد نمی‌شود، آیا لزومی دارد از آن حمایت انحصاری به این نحو انجام بگیرد. یعنی باید وزن حقوق انحصاری اعطا و در مقابل آن، انتشار یا افشای دانشی برای استفاده‌ی جامعه مدنظر باشد تا چرخه‌ی این نوآوری تصحیح شود. به بیانی، در صورت انتشار دانش، از حقوق مخترع محافظت شود. در این شرایط، افراد دیگری با شناخت این نوآوری می‌توانند نوآوری‌های جدیدی را ارائه کنند که منجر به بهبود نوآوری اولیه شود. این مسئله موجب تکمیل روزافزون چرخه‌ی نوآوری و درنهایت ارائه‌ی اختراعات، نوآوری‌های جدید و بهتری می‌شود.

زمانی‌که پژوهش انجام می‌شود، براساس تعهداتی که برای طرفین پژوهش‌ها تعریف می‌شود، شرکت‌ها، موسسات، دانشگاه‌ها از حقوق پژوهش حفاظت می‌کنند. وقتی نتایج پژوهش و تحقیق و توسعه به نوآوری می‌رسد، ابزارهایی مانند ثبت اختراع، ثبت نرم‌افزار، ثبت مالکیت طرح صنعتی و علائم تجاری برای حفاظت از مالکیت فکری مورد استفاده قرار می‌گیرد. در مرحله‌ی ارائه‌ی محصول به بازار، مکانیسم‌هایی مثل licensing از محصول در بازار حفاظت می‌کند. انواع ابزارهای حمایت از مالکیت فکری شامل حمایت اسرار تجاری، اصل کپی‌رایت، طرح‌های صنعتی، اختراعات، برندها، علائم تجاری، نشان‌های جغرافیایی، مدل‌های اختراعات کوچک، گونه‌های جدید گیاهی و رقابت غیرمنصفانه است.

برای دستیابی به رویکرد و سیاستی متناسب با فرآیند نوآوری، باید فرآیند نوآوری را خیلی دقیق و کامل شناخت و دید که از کجا شکل می‌گیرد و به کجا می‌رسد. در واقع مرحله‌ی ایده تا محصول با جزئیات بیش‌تری مطرح شود. بخشی از فعالیت‌ها در سطح همان بنگاه نوآوری، بخشی خارج از آن و بخشی در سطح بازار انجام می‌گیرد. هم‌چنین یک سری پژوهش‌های پایه شکل

می‌گیرد که براساس آن، اکتشافات و ایده‌هایی به‌وجود می‌آید. براساس آن‌ها پژوهش‌های کاربری انجام شده و سپس طرح‌های اولیه ایجاد و آزمون می‌شود. به‌دنبال آن نمونه‌ی اولیه از آن به‌وجود آمده و سرمایه‌گذاری می‌شود. درنهایت، به مرحله‌ی نوآوری یا مرز با تجاری‌سازی می‌رسد. در انتهای این زنجیره، محصول وارد بازار می‌شود. فرآیندی که در بازار وجود دارد شامل تحقیق و توسعه، تجاری‌سازی و انتشار نوآوری است. در واقع، این موارد مرحله‌ی هستند که در فرآیند نوآوری وجود دارند و قانون و محیط قانونی باید متناسب با آن باشد که در همه‌ی مراحل، تمام این کارها را در نظر داشته باشد. باید دید که اثر این قانون بر هر کدام از این مراحل و بخش‌ها چیست تا بتوانیم ادعا کنیم که قادر به استفاده از نوآوری، اختراع و مالکیت فکری در جهت رفاه اجتماعی و تولید ثروت هستیم.

”

در عصر اقتصاد دانش‌بنیان، حفاظت از دارایی‌های فکری نه صرفاً برای حفظ حقوق، بلکه به‌منظور رسیدن به رشد اقتصادی، دسترسی به اهداف انسانی و نیل به توسعه‌ی متوازن است.

“

در نظام نوآوری یک رابطه‌ی دوطرفه وجود دارد که یک سمت آن، بخش‌های تحقیق و توسعه، دانشگاه و موسسات پژوهشی است و سمت دیگر بهره‌برداران و شرکت‌های بزرگ، SMEها و صنایع خدماتی هستند. موضوع حمایت از مالکیت فکری باید منجر به ایجاد

اطمینان خاطر بین این دو بخش شود. در مجموع، اگر بخواهیم نظامی داشته باشیم که بتوانیم به‌صورت موثر در جهت اقتصاد و مدیریت مالکیت فکری حرکت کنیم، باید چهار کارکرد را در زمینه‌ی کپی‌رایت، مالکیت صنعتی و سایر زمینه‌ها در نظر بگیریم.

• کارکرد نخست، ایجاد انگیزه برای نوآوری با توجه به حمایت‌های قانونی است. انگیزه‌ای که صاحبان مالکیت فکری را به ثبت روزافزون اکتشافات، اختراعات، ابداعات، نوآوری‌هایشان ترغیب کند.

• در کنار آن باید اشتراک و افشای دانش را داشته باشد، یعنی در ازای ایده‌ای که حفاظت می‌شود، از صاحب ایده هم خواسته شود دانشش را به اشتراک بگذارد که مبدا جدیدی برای نوآوری نوین باشد.

• کارکرد سوم باید بازارآفرینی یا ایجاد بازار برای نوآوری باشد، یعنی مالکان ایده به بورس یا فرابورس یا ساختارهای دیگر مراجعه کرده و مالکیت فکری خود را بفروشند. در واقع، بازاری باشد که مالکیت فکری ارزش‌گذاری شود. مالکیت فکری شرکت‌ها به‌عنوان یکی از دارایی‌های اصلی آن‌ها به‌شمار برود. در صورت‌های مالی، ارزش‌گذاری سهام و برند اجتماعی آن‌ها تأثیرگذار باشد. حتی افراد علاقه‌مند به پژوهش و اختراع بتوانند روی برندینگ و بازار آن شرکت‌ها که براساس آن نوآوری‌هایی شکل داده، کار کنند.

• کارکرد چهارم ارسال سیگنال به بازار باشد که در چه جهتی باید حرکت کند، چرا که ممکن است نیاز کشور همیشه در حوزه‌ی خاصی نباشد یا همه‌ی نیازها در اولویت نباشند. در واقع پژوهش‌گران را در راستای نیاز و اولویت‌های بازار هدایت کنند.

براساس آمار ۲۰۱۶ که شاخص IPI منتشر شده، رتبه‌ی ایران از لحاظ حقوق مالکیت در بین ۱۲۸ کشور ۱۰۱ و در حقوق مالکیت فکری ۱۰۲ است. در حمایت از حقوق مالکیت فکری، رتبه‌ی ایران در منطقه، ۱۸ و در حمایت از اختراع قدری بهتر بوده است. در منطقه رتبه‌ی نهم و در جهان ۹۹ است.

درباره‌ی کپی‌رایت به‌دلیل رویکرد کشور در این حوزه، اطلاعاتی وجود ندارد. با این حال، وضعیت فعلی کشور در حوزه‌ی اختراعات نسبت به کپی‌رایت بسیار بهتر بوده و از لحاظ

^[1] اقدامات تجاری برای توقف جعل و سرقت دارایی‌های فکری • ۲۹

آسیب‌شناسی قابل تحلیل است. در حوزه‌ی ایجاد انگیزه‌ی نوآوری، براساس آن‌چه که بررسی‌های مرکز پژوهش‌های مجلس نشان می‌دهد، برخلاف روند بقیه کشورها، معمولاً انگیزه برای افراد ایجاد می‌شود نه شرکت‌ها.

در دنیا متداول است از سهم ۱۰۰درصدی اختراعات ۹۰درصد آن به شرکت‌ها و ۱۰درصد به افراد تعلق دارد، اما در کشور ما برعکس است، ۹۰درصد به افراد و ۱۰درصد به شرکت‌ها تعلق دارد. این بدان معناست که شرکت‌ها برنامه‌ی تجاری‌سازی ندارند، ولی فردی که شخصا اقدام به ثبت می‌کند، به دلایلی مانند معافیت سربازی، ارتقای رتبه‌ی علمی یا بهره‌مندی از امتیازات ویژه‌ی مخترعان عملکرد بهتری دارند. این ایجاد انگیزه در کشور ما درست عمل نکرده است.

حوزه‌ی دوم، تشویق به افشا یا انتشار دانش است. علی‌رغم کارهای خوبی که در طرح‌های مالکیت صنعتی انجام شده و به بار ننشسته، بحث افشا تقویت شده، ولی بحث چگونگی افشا و کفایت افشا هنوز مشکل دارد، چرا که بسیاری از دستاورد مخترعان که در برگه‌ی ثبت اختراع عنوان شده، مفاهیم بسیار کلی است و هیچ کمکی به نوآوری‌های جدید نمی‌کند. این امر ناشی از فقدان یک نظام ثبت ممیزی در سیستم فعلی است که نتوانسته است افراد را ملزم به افشای آن‌چه اختراع کردند، کند. هم‌چنین ارسال پیام یا سیگنال به بازار نادرست عمل کرده است. یعنی به جای این‌که پیام به کسانی‌که مخاطب هستند فرستاده شود، به سمت افراد جویای امتیازات شخصی ارسال شده است.

در حوزه‌ی بازارآفرینی هم یک تجربه‌ی ناموفق در زمینه‌ی فرابورس داشتیم که عملیانی نشد و هنوز بازاری برای تبادل و دادوستد نوآوری و مالکیت فکری در کشور وجود ندارد. در مجموع، یک سری چالش‌های قانونی، اجرایی و فرهنگی وجود دارد.

آن‌چه که ما را به این‌جا رسانده، نخست فقدان دید سیستمی به مالکیت فکری بوده است که مستلزم توجه بیش‌تر به ابعاد حقوقی مالکیت فکری در کشور به‌منظور حفاظت از دارایی فکری است، سپس عدم وجود تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری شفاف و مشخص ملی در زمینه‌ی مالکیت فکری به‌ویژه در حوزه‌ی کپی‌رایت است.

هنوز تکلیف‌مان با کپی‌رایت را نمی‌دانیم. مثلاً اسناد داخلی به‌دنبال پیوستن به WTO است درحالی‌که لایحه‌ای در دستور کار مجلس است مهندسی معکوس نرم‌افزار یا استفاده‌ی آموزشی از کتاب و نرم‌افزار را به هر نحوی مجاز می‌داند که خلاف اصول اولیه‌ی حقوق مالکیت است. در وهله‌ی بعد، فقدان رابطه‌ی موثر نظام ثبت مالکیت فکری با دستگاه‌های سیاست‌گذاری حوزه‌ی صنعت و فناوری است. مسئله‌ی دیگر، فقدان فرهنگ احترام به مالکیت فکری در بین آحاد جامعه است، به طوری‌که همان ابتدا به فرزندان آموزش می‌دهیم که از بازی‌ها یا نرم‌افزارهای قفل شکسته استفاده کند، این رفتار فرهنگ جامعه را شکل می‌دهد. هم‌چنین ضعف در قوانین موجود مرتبط با مالکیت صنعتی و کپی‌رایت در لایحه‌ی مالکیت فکری و مالکیت صنعتی از دیگر مشکلات است. راهکارهای اساسی برای این مشکلات می‌تواند تجمیع امور حفاظت مالکیت فکری با سیاست‌گذاری مدیریتی و اقتصاد در یک نهاد، اصلاح قوانین مقررات موجود در زمینه‌ی مالکیت فکری، تغییر رویکردها، ارزش‌ها در نظام ثبت مالکیت فکری، حرکت به سوی نظام ممیزی، بازنگری در اعطای امتیازات، مشوق‌ها، موازنه‌ی حق اشتراک و انتشار دانش، اتخاذ رویکرد مشخص در حوزه‌ی مالکیت با توجه به منافع و مصالح کشور، تدوین نقشه‌ی راه توسعه و بهبود وضعیت مالکیت فکری در کشور، احراز اولویت‌ها و نیازهای فناورانه‌ی کشور به‌منظور سیاست‌گذاری و جهت‌گیری محققان و متخصصان برای تامین آن‌ها و برقراری ارتباط با نظام حفاظت از مالکیت فکری باشد.

ارزش‌آفرینی از دارایی‌های فکری

دکتر شهرام رضایی

استاد دانشگاه تهران

دکتر رضایی سخنرانی خود را با اشاره به ارزش‌آفرینی از دارایی‌های فکری به‌عنوان محور مطالبش آغاز کرد: می‌خواهم توجه حضار را به این موضوع جلب کنم زمانی‌که می‌خواهیم دارایی فکری را به ثروت تبدیل کنیم چه مشکلات و چالش‌هایی داریم. اگر بخواهم از منظر اهالی علم و دانش به این موضوع نگاه کنم، در کشور ما چند روش کلی ایجاد فرصت شغلی برای فارغ‌التحصیلان دانشگاهی وجود دارد؛ یا باید از تحصیلی که انجام دادند، استفاده کنند و بعضاً به کمک روابط در یک موقعیت شغلی استخدام شوند (در شرایط فعلی که سقف استخدام‌های دولتی پر شده است، فارغ‌التحصیلان به این روش فکر نکنند خیلی بهتر است)، یا باید کسب‌وکاری را راه بیندازند. ایجاد کسب‌وکار علاوه‌بر سرمایه، به چه عوامل دیگری نیاز دارد؟

حدود دو دهه است که در کشور تلاش می‌کنیم پارک‌های علم و فناوری را برای پر کردن این شکاف ایجاد کنیم. در تعریف این پارک‌ها می‌گویند پارک علم و فناوری نه برای علم و نه برای فناوری بلکه برای "صنعت و اقتصاد" است. اشکالی که در این پارک‌ها وجود دارد، بی‌توجهی به همین تعریف است. قرار نیست در کنار سایر دانشگاه‌های کشور، دانشکده‌ای ساخته شود، بلکه قرار است در این پارک دانش‌ورز (Knowledge worker)، ایده‌ی خود را به ثروت تبدیل کند. آیا در این عرصه موفق بوده‌ایم؟

مفهومی که در پارک‌ها وجود ندارد این است که چگونه یک دانش‌ورز بتواند تشخیص بدهد خدمت یا محصولی را که می‌خواهد بسازد، معادل آن وجود دارد یا خیر؟ آیا شبیه آن تولید شده است؟ روش‌های تولید آن چیست؟

احتیاج به توصیه و آموزش دارد. احتیاج به سرمایه دارد که پروتوتایپش را بسازد. احتیاج به بازار داخلی و خارجی دارد. در پارک‌های علم و فناوری کشور چه‌قدر امکان خوشه‌بندی این موارد وجود دارد؟ این‌که بتوانیم به دانش‌ورزان آموزش داده و کمک کنیم محصول‌شان را به خارج از کشور صادر کرده یا در بازار داخلی به صنایع برسانند؟ ما چه‌قدر این امکان را داریم که در پارک‌های علم و فناوری، دانشگاه‌ها و صنایع کشورمان، دورهم جمع شده و درباره‌ی مشکلی در صنعت و راه‌حل‌های آن بحث کنیم، متخصصی راه‌حل تضمینی را ارائه دهد و یک سرمایه‌گذاری پرمخاطره (Venture Capital) آن را حمایت مالی کند.

احتیاج داریم در این مطالعه موردی، پارک‌های علم و فناوری‌مان یک Business Park شوند. در واقع، جایی باشد اگر کسی اشکالی یا موردی در کسب‌وکار خود دارد، قبل از این‌که سراغ راه‌حل‌ها بروند، در وهله‌ی نخست ببیند آیا راه‌حلی از سوی دانش‌ورزان وجود دارد؟ Business Park یا پارک‌های کسب‌وکار باید بتوانند این مشکل را حل کنند و دانش‌ورزان باید بدانند جایی وجود دارد که می‌توانند آن‌چه که فکر می‌کنند را تبدیل به ثروت کنند.

برای این‌گونه پارک‌های علم و فناوری که من آن‌ها را Innovation Hub می‌نامم، یعنی جایی‌که صاحبان کسب‌وکار هنگام مواجهه با مشکلات به آن‌جا رجوع کنند، برای هدف، خلق ثروت برای سرمایه‌گذاری، چه اشکالی دارد که بگوییم می‌خواهیم مرکزی ایجاد کنیم تا برای نخستین بار، پولدارها از طریق دانش‌ورزان پولدارتر شوند، اگر پولدارها نسبت به قابلیت تکنولوژی برای خلق

چالش جدید را
با ایده‌های قدیمی نمی‌توان
حل کرد، بلکه باید
یک تفکر خلاق
وجود داشته باشد.

ثروت آگاهی پیدا کنند، آن را ادامه خواهند داد.

وزارت علوم متولی مجوز دادن به پارک‌های علم و فناوری بخش دولتی است، برای نخستین بار، بعد از دو سال تلاش از این وزارت‌خانه می‌خواهیم به تنها پارک علم و فناوری بخش خصوصی مجوز بدهد. فقط اجازه بدهید از دانش فنی که کسی در پارک‌های علم و فناوری می‌آورد، سهمی به کسی که سرمایه می‌آورد، بدهیم. در واقع، سرمایه‌داری این سرمایه فکری را بخرد. فردی که صاحب ایده و فکر است، وقتی می‌خواهد سراغ ما بیاید، به اینترنت و دفتر نیاز ندارد، احتیاج دارند به ایده یا فکرشان شکل دهیم، برایشان ارتباط فراهم کنیم، برایشان بازار پیدا کنیم. مطمئن شویم این محصول ساخته نشده یا اگر ساخته شده برایش حفظ کنیم و کمک کنیم آن را بسازد، سپس برایش بفروشیم.

در این مرحله سرمایه‌گذاری پرمخاطره، فرشتگان کسب‌وکار (Angel Business) و سرمایه‌داران علاقه‌مند وقتی می‌بینند که بازگشت سرمایه‌شان سریع و با نرخ بالایی است، حمایت مالی می‌کنند و چرخ اقتصاد می‌چرخد. پس دیگر نیازی نیست دولت سرمایه‌گذاری کند. متأسفانه افزایش اندک تعداد شرکت‌های حاضر در پارک‌های علم و فناوری معیار رشد این پارک‌ها شده است.

ما نقص‌های زیادی در حفظ دانش‌ورزان مان داریم. به هر حال، نسل قدیمی ما مسیر ورود به این راه را برای ما ایجاد کردند و ما هم باید آن را برای نسل آتی مهیا کنیم، اما این اقدام با کپی‌کاری امکان‌پذیر نیست. در هر صورت، باید شرایطی فراهم کنیم آن‌هایی که صاحب فکر و ایده‌ای هستند، مالکیت فکری‌شان تضمین شود.

ما فرصت‌های زیادی و مراکز معتبر تجاری خیلی خوبی داریم، سرمایه‌های انسانی قابل افتخاری در حوزه ICT وجود دارند، چرا وقتی فضای بهتری فراهم می‌شود، این سرمایه‌ها این‌قدر رشد می‌کنند؟ ایجاد فضا، در واقع، ایجاد اکوسیستمی بوده که بخشی از آن به ثبت برای حفظ و تضمین مالکیت فکری وصل است و سود خود را در سود جمعی می‌بیند. چه قدر این امر محقق می‌شود؟ متولیان بسیاری برای ثبت وجود دارد، مثلاً مشخص نیست که بالاخره متولی ثبت، حداقل در بخش ICT چه شرکتی یا سازمانی است؟ وزارت ارشاد؟ قوه قضاییه؟ این در حالی است که یکی از دوستان سرمایه‌گذار که به‌تازگی تصمیم به

ثبت یک شرکت در یکی از کشورهای تازه استقلال یافته از شوروی سابق را داشت، فقط ۴۵ دقیقه وقت در یک واحد اداری صرف کرد. اگر ما خدمات ارزش‌افزوده بالای متعارف ایجاد نکنیم، در این شرایط کسی به سراغ Business Park نخواهد رفت و در آینده آن‌ها هم تعطیل خواهند شد.

اجازه دهید خروجی این سمینار تسهیل یک‌سری موارد در مقوله‌ی ثبت باشد، مخاطبان ما در این رویکرد اقتصادی که ممکن است از ایرانیان مقیم خارج از کشور باشند؛ آن‌ها هم می‌توانند در خلق این ثروت به ما کمک کنند. آن‌ها این امکان را دارند و خیلی توانمند هستند. فقط کافی است ما از آن‌ها ایجاد شرکت‌های شتاب‌دهنده را بخواهیم. خود پارک بدون زیرساخت، اگر تعامل کالا با بازار نداشته باشد، هیچ کاری نمی‌تواند انجام دهد. سهام‌داران در این پارک بیش‌تر کارکنان پیرامون دانش‌ورزان نیستند، بلکه آن‌هایی هستند که می‌توانند این سرمایه را تامین کنند. اگر قرار باشد یک ایده به یک ارزش‌افزوده تبدیل شود، راهی جز این‌که محصولی را تولید کند، ندارد. محصول باید ایجاد شود، برای تحقق این امر چه‌قدر شرکت یا کلونی‌های خوب تولید داریم؟ چه‌قدر واحدهای دانشگاهی تهران به شهرک‌های صنعتی اطراف آن نزدیک هستند؟ چه‌قدر Business Park در تسهیل شرایط برای صاحبان ایده موثرند؟ از آن طرف نیز کدام دانش‌ورزی وجود دارد که تضمین کند این پروتوتایپی که ایجاد کرده پول سرمایه‌گذار را تضییع نمی‌کند؟ در این میان، سرمایه‌های فکری و سرمایه‌ی انسانی باید حفظ شود، سرمایه‌ی مالی هم باید حفظ شود.

به‌طور متوسط هم‌زمان با این‌که شما به یک ایده‌ای فکر می‌کنید، هفت نفر در جهان به آن ایده فکر می‌کنند؛ کسی موفق است که این ایده را به محصول تبدیل می‌کند. برای آن، ابزار و یک انسان هم لازم است. یک انسان که استعداد دارد. من خوشحالم به‌عنوان یک مدرس دانشگاه بگویم کشور ما پر از استعداد است. خیلی باید ضعیف باشیم که نتوانیم این استعدادها را به ثروت تبدیل کنیم. امیدوارم دست به دست هم دهیم تا دانش‌ورزانمان این‌جا کار کرده و مشکلات مان را حل کنند.

پنل باسکپ؛ اقدامات تجاری برای توقف جعل و تقلب در مالکیت‌های فکری

بازنگری داشت. به این نتیجه رسیدیم، اگر بخواهیم در این جهت تحولی ایجاد شود، باید دستگاه‌های مختلف همکاری کنند، به‌ویژه دستگاه‌هایی که به‌طور مستقیم با موضوعات مالکیت فکری ارتباط دارند. در ابتدا کمیته‌ای مرکب از معاونان وزرا را تشکیل دادیم. این کمیته بسیار به ما کمک کرد تا در سال ۱۳۸۰ ایران عضو سازمان جهانی مالکیت فکری شود.

پس از الحاق به سازمان جهانی مالکیت فکری، تصمیم گرفتیم شورایی متشکل از همه‌ی دستگاه‌های ذی‌ربط داشته باشیم و این شورا بتواند هماهنگی بین دستگاه‌ها ایجاد کند، زیراین موازی‌کاری‌ها، با هدر دادن منابع و فرصت، ضرر بسیاری به کشور می‌زند. به این ترتیب، شورای سیاست‌گذاری مالکیت فکری در سال ۱۳۸۵ براساس مصوبه‌ی دولت ایجاد شد.

به‌گفته‌ی دکتر میرحسینی این شورا، به‌رغم کمبود امکانات و مشکلات، کارکردهایی داشته و توانسته قدم‌هایی در این حوزه بردارد. در سال‌های ابتدایی، تلاش در جهت هماهنگی دستگاه‌ها داشته و سعی کرده است در دستگاه‌ها، نهادهایی ایجاد شود؛ برای نمونه در وزارت ورزش، نهاد مالکیت فکری وجود دارد یا این نهاد در سازمان صداوسیما و وزارت ارشاد در حد مدیرکل است.

دکتر میرحسینی برنامه‌ی اصلی شورا را در حال حاضر، سیاست‌گذاری و اقدامات مهمی هم‌چون کار روی لوایح نام برد. وی در این‌باره افزود: «در شورا کمیته‌های مختلف وجود دارد که مواضع کشور را به مبادی ذی‌ربط اعلام می‌کنیم، همان‌طور که اشاره شده در کشور مشکلات موازی‌کاری

آگاهی‌بخشی به جامعه‌ی مخاطبان از ضروری‌ترین اقدامات در به موفقیت رساندن یک پروژه است؛ به همین منظور در سمینار «مقابله با نقض مالکیت فکری در فضای کسب‌وکار» در پنلی اختصاصی به معرفی پروژه‌ی باسکپ (اقدامات تجاری برای توقف جعل و تقلب در مالکیت‌های فکری) پرداخته شد.

این پنل با مدیریت دکتر علی‌رضا مسعودی؛ استاد دانشگاه، مشاور حقوقی شرکت همکاران سیستم و رئیس کارگروه مالکیت فکری و مبارزه با جرائم تجاری کمیته‌ی ایرانی و با حضور دکتر حسن میرحسینی؛ دبیر شورای سیاست‌گذاری مالکیت فکری، دکتر سعید حبیبی؛ معاونت پژوهشی دانشکده‌ی حقوق و علوم سیاسی و مدیر گروه مالکیت فکری دانشگاه تهران، لادن حیدری؛ مدیرکل دفتر حقوقی و امور مالکیت معنوی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، رضا گلی؛ رئیس کمیسیون رسیدگی به اختلافات گمرکی سازمان گمرک و دکتر شهرام رضایی؛ استاد دانشگاه تهران برگزار شد.

• شورای سیاست‌گذاری مالکیت فکری در ایران

در ابتدای پنل، دکتر میرحسینی به بیان تاریخچه‌ی تشکیل شورا و جایگاه آن در سیاست‌گذاری مالکیت فکری پرداختند: «با توجه به سابقه‌ی تقریباً ۱۰۰ساله‌ی قانون مالکیت که به سال ۱۳۰۴ برمی‌گردد، می‌توان دوران طلایی مالکیت فکری در ایران را از حدود سال ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۵ دانست. قبل از انقلاب صرفاً به کنوانسیون پاریس و بعد از انقلاب در سال ۱۳۷۷ به اصلاحات کنوانسیون پاریس ملحق شدیم. با توجه به تحولات حوزه‌ی صنعت و ارتباطات، قوانین کشور نیاز به

”

دوران طلایی مالکیت فکری
در ایران را می‌توان
از حدود سال ۱۳۸۰
تا ۱۳۸۵ دانست.

“

وجود دارد. در ارتباط با اصلاح قانون که از سال ۱۳۸۶، چند دوره تمدید شده است، دو طرح و یک لایحه وجود دارد که مورد قبول شورای سیاست‌گذاری نیست. متأسفانه این بخشی‌نگری‌ها باعث می‌شود که ما نتوانیم در این موضوع آن‌طور که باید توفیق داشته باشیم. الان حدود ۱۶وزارتخانه وسازمان، عضوشورای سیاست‌گذاری مالکیت فکری هستند، در کمیته‌های مختلف ما شرکت دارند، شورا در تلاش است که بتواند مبانی قانونی این موضوع را محکم کند. در مرحله‌ی گذار، این شورا می‌تواند در جهت هماهنگی و سیاست‌گذاری فعالیت کند ولی در بلندمدت نیاز داریم یک سازمان مستقل داشته باشیم که صفر تا ۱۰۰ مالکیت فکری در آن‌جا متمرکز شود. اگر مستند ایجاد و تاسیس این شورا به شکل قانون دربیاید، شاید بتواند توفیقات بیش‌تری داشته باشد. در مجموع، از عملکرد شورا راضی هستم چرا که برخلاف گذشته دیگر مشکلی از حیث قانون‌گذاری نداریم. فقط در بحث کپی‌رایت یک مقدار حساسیت‌هایی در کشور وجود دارد که امیدواریم به مرور برطرف شود. البته تلاش‌هایی هم در این راستا انجام شده است؛ لایحه‌ی کپی‌رایت که الان در مجلس است، نتیجه‌ی همین تلاش‌هاست. اگر مصوب شود ما می‌توانیم در بُعد داخلی یک قانون جامع و یکپار چه داشته باشیم.»

• مالکیت فکری در ایران و ضعف در ضمانت اجرایی قانون

مدیر پنل خطاب به دکتر حبیب‌ا گفت: «وقتی از بحث آکادمیک مالکیت فکری صحبت می‌کنیم، با نام آقای دکتر حبیب‌ا آشنا می‌شویم، چون ایشان دوره‌ی مالکیت فکری دانشگاه تهران را تاسیس کردند و در واقع، پایه‌گذار این موضوع در ایران هستند. انتظار ما از بحث‌هایی که این‌جا مطرح می‌شود از شما متفاوت‌تر و کلان‌تر است. آقای دکتر میرحسینی اشاره کردند بحث مالکیت فکری متولی خاصی ندارد، ما از فقدان راهبرد کلان در این حوزه رنج می‌بریم اگر شما بخواهید یک ارزیابی کلی درباره‌ی مالکیت فکری در ایران از منظر همه‌ی حوزه‌ها انجام دهید، بفرمایید وضعیت ما چگونه است؟ مشکلات و چالش‌های عمده ما در این زمینه چیست؟»

دکتر حبیب‌ا ضمن تشکر از کمیته‌ی ایرانی اتاق بازرگانی بین‌المللی و شرکت همکاران سیستم به‌خاطر ایجاد چنین فضا و سمیناری برای بحث و گفت‌وگو درباره‌ی مالکیت فکری گفت: «امیدوارم از این مباحث استفاده کنیم و دنبال

راهکارهای عملی باشیم. اگر می‌بینیم برخی از کشورهای دنیا در رابطه با مالکیت فکری حرف برای گفتن دارند، برای این است که آن‌ها به بحث مالکیت فکری توجه جدی داشتند. شاید یکی از مهم‌ترین موانع در رابطه با مالکیت فکری در کشور ما عدم توجه به آموزش آن در دوره‌ی ابتدایی است، ما باید سعی کنیم بحث مالکیت فکری را نهادینه کنیم؛ این امر محقق نمی‌شود مگر این‌که از دوران ابتدایی آغاز کنیم. کاری که برخی از کشورها مثل ژاپن و کره جنوبی انجام دادند. پس یک مانع بزرگ در کشور ما فرهنگ‌سازی و نهادینه کردن بحث مالکیت فکری است. بسیاری از استادان دانشگاه ما هنوز نمی‌دانند یک پتنت که دارند باید ثبت کنند.»

”

یکی از مهم‌ترین موانع در رابطه با مالکیت فکری در کشور ما عدم توجه به آموزش آن در دوره‌ی ابتدایی است.

“

حبیب‌ا درباره‌ی وضعیت مالکیت فکری در ایران توضیح داد: «در حال حاضر ما به اکثر موافقت‌نامه‌های مرتبط با مالکیت صنعتی پیوسته‌ایم، ولی وجود قوانین صرف کافی نیست. در حوزه‌ی مالکیت صنعتی به جرات می‌گویم که ما آخرین استانداردهای مندرج در موافقت‌نامه‌ی تریپس و کنوانسیون پاریس را پیش‌بینی کردیم و هم اکنون در قوانین داریم؛ ولی مهم‌تر از بحث تعاریف و تعیین قلمرو پتنت، بحث اجراست. ما در حوزه‌ی اجرا خیلی عقب هستیم ضمانت اجراها بازدارنده نیستند. برای مثال، قانون فعلی می‌گوید اگر فردی علائم تجاری دیگری را نقض کرد، حداکثر مجازات بین ۹۱ روز تا یک سال حبس و از یک میلیون تومان تا پنج میلیون تومان جریمه نقدی است. کسی که از علامت

مجعول برای کالاهایش استفاده می‌کند، پای تمام این مجازات ایستاده است. در بسیاری از کشورها، مجازات‌ها چند برابر سودی است که از آن مجموعه‌ی جعلی به‌دست می‌آورند، ولی این مجازات‌هایی که در کشور ما تعیین می‌شود، مجازات مفید و مثبتی نیست. مجازات‌ها باید از بحث زندان خارج شود، زیرا برای این‌گونه جرائم، زندان فایده‌ای ندارد. مجازات‌های مرتبط با مالکیت فکری باید به‌طور کلی نقدی باشد. در برخی از قوانین کشورها، جدا از این‌که فرد خاطی باید ضرر و زیان صاحب علامت را پرداخت کند، باید به‌خاطر ورود به این عرصه، مبلغ زیادی به دولت بپردازد. در ایران این مبلغ یک میلیون تا پنج میلیون تومان است که به خزانه واریز می‌شود.»

در ادامه دکتر حبیب‌ا عدم نگاه کارشناسی و استخدام افراد متخصص و خبره در وزارت‌خانه‌ها و دستگاه‌های مرتبط با مالکیت فکری را مانع دیگر برشمرد. به گفته‌ی وی این موضوع در عرصه‌ی قانون‌گذاری به‌طور ویژه باید رعایت شود: «این مشکلی که در نظام قانون‌گذاری کشور داریم، وقتی لایحه‌ای به مجلس می‌رود، ناگهان یک نماینده پیشنهادی مطرح می‌کند، یا کل این قانون از بین می‌رود یا موردی به آن اضافه می‌شود و تمام این مواد را بی‌خاصیت می‌کند. در قوه‌ی قضاییه خوشبختانه قدم‌هایی برداشته شده است، یعنی الان دادگاه‌ها محاکم ویژه را تعیین کردند، البته علی‌رغم این‌که محاکم مشخص شدند، برخی اوقات دعاوی در اکثر مجتمع‌های قضایی تهران و شهرستان‌ها در حال بررسی است. اگر قاضی برداشت دقیق و درست از دکترین‌های مالکیت فکری نداشته باشد، نمی‌تواند رای درستی صادر کند. لذا باید از قضاتی استفاده شود که در عرصه‌ی مالکیت فکری درس خوانده‌اند. در این بیش از ۱۰ سال که دانش‌جو تربیت می‌کنم، حداقل ۵انفر از قضات در رشته‌ی مالکیت فکری فارغ‌التحصیل شده‌اند ولی هیچ کدام‌شان در جای خودشان ننشستند که بتوانند از علم‌شان استفاده‌کنند.»

• کاستی‌های حمایت از مالکیت فکری در حوزه‌ی حق مولف
مدیر پنل در ادامه این پرسش را از خانم حیدری؛ مدیر کل دفتر حقوقی و امور مالکیت معنوی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مطرح کردند: «با توجه به بحث‌هایی که امروز داشتیم، بیش‌تر نگاه‌ها به مالکیت صنعتی و علائم

تجاری بود. نرم‌افزار نیز در پنل جداگانه بررسی می‌شود، ولی حوزه‌های خاصی مانند کتاب، موسیقی، آثار تجسمی وجود دارد که وزارت ارشاد متولی آن است، اگر شما بخواهید تحلیل کلی درباره‌ی کاستی در این حوزه ارائه دهید، این کاستی‌ها چیست؟ چه موانعی برای تجاری‌سازی ایده‌ها و افکار این حوزه وجود دارد؟

لادن حیدری گفت: «قانون حاکم در حوزه‌ی حق مولف در کشور "قانون حمایت از مولفان و مصنفان و هنرمندان" ۱ مصوب ۱۳۴۸ است. این قانون یکی از قوانین پیشرو در زمان خودش بود و هنوز هم پاسخ بسیاری از نیازهای حق مولف را می‌دهد. به محض خلق یک اثر ادبی یا هنری، اثر مورد حمایت قانونی قرار می‌گیرد و نیازمند اقدامات خاص دولتی و ثبت در مرجع خاصی نیست. قانون‌گذار به محض خلق اثر، آن را مشمول حمایت‌های خودش می‌داند.»

حیدری "اجرای قوانین و وجود ضمانت‌های اجرایی برای تحقق آن‌ها" را رمز اصلی رسیدن به حقوق مالکیت فکری مطلوب دانست: «با توجه به این‌که در کشور ما دیدگاه‌های نظری متفاوتی در مورد حق مولف در سطح ملی و بین‌المللی وجود داشته و دارد لذا به اندازه‌ی عرصه‌ی مالکیت صنعتی نتوانسته در زمینه‌ی حمایت‌های داخلی و بین‌المللی پیشرو باشد. فارغ از این دیدگاه‌های نظری، ما چالش‌های اساسی در شناسایی این حقوق توسط خود پدیدآورندگان و مصرف‌کنندگان آثار ادبی و هنر داشتیم. این حقوق به‌عنوان حقوق رسمی و عمومی پدیدآورندگان شناخته نشده‌اند. دستگاه‌های اجرایی به تنهایی نمی‌توانند برای این قضیه گامی بردارند. وظیفه‌ی دولت سیاست‌گذاری، وضع قوانین و مقررات و نظارت بر اجرای آن‌هاست، اما لازم است مردم نیز هم‌گام با دولت پیش بیایند. به‌دلیل نپیوستن به کنوانسیون‌های کپی‌رایت متأسفانه نمی‌توانیم در عرصه‌ی بین‌المللی و در خارج از مرزهای کشور، از پدیدآورندگان مان، حمایت کنیم. در عرصه‌ی ملی هم با این‌که قانون ۴۰ساله داریم، باید گام‌های بسیار بسیار بلندی برداریم تا بتوانیم به نقطه‌ی مطلوب‌مان در حوزه‌ی حق مولف برسیم.» در ادامه لادن حیدری به پژوهش انجام شده در دفتر حقوقی وزارت فرهنگ اشاره کرد که نتایج به‌دست آمده از آمار گرفته شده از ۳۶۰ مصاحبه‌شونده که فعالان حوزه‌ی هنر بودند، نشان می‌دهد ۵۶درصد از وجود این قانون مطلع بودند:

^[1] اقدامات تجاری برای توقف جعل و سرقت دارایی‌های فکری

^[2] ۱. برای آگاهی بیش‌تر در این باره می‌توانید به نشانی زیر مراجعه کنید: http://rc.majlis.ir/fa/law/show/96427



«یعنی بیش از نیمی از فعالان می‌دانند قانون وجود دارد، اما چرا به‌دنبال احقاق حق‌شان نیستند؟ درصد بالایی از همین ۵۶درصد از مفاد قانون بی‌اطلاعتد یعنی می‌دانند عنوان قانونی وجود دارد اما این‌که چه حقوقی در قانون پیش‌بینی شده، متاسفانه بی‌اطلاع هستند. ۶۲درصد تصور می‌کنند قبل از این‌که به دادگاه مراجعه کنند، باید اثرشان را به ثبت برسانند در حالی‌که نیازمند ثبت نیست. ۶۹درصد از مدت حمایت از اثرشان بی‌اطلاع هستند.»

به تعبیر حیدری در مورد ارتقای آگاهی‌های عمومی درباره‌ی حق مولف نیز عقب هستیم: «عموم مردم ما در استفاده از آثار، آن را به‌عنوان یک مال نگاه نمی‌کنند، به حقوق قانونی مولف احترام نمی‌گذارند و این باعث شده است که نقض حق یک امر روزمره و بدیهی شود. باید آموزش‌ها از مقاطع بسیار پایین شروع شود و دولت سعی کند در برنامه‌ریزی‌های خودش از مهدکودک‌ها و مدارس، به عموم مردم آموزش دهد که احترام به حقوق دیگران حق مسلم تلقی شود.»

به گفته‌ی حیدری عدم اطلاع قضات از قوانین و مقررات مختلف حق مولف از دیگر مشکلات این حوزه است: «آرایی که محاکم صادر می‌کنند، برخلاف انتظار و برخلاف حقوقی است که برای آن در نظر گرفته شده است. در پژوهشی که صورت گرفته بود ۵۶درصد با نقض حقوق خود مواجه شدند، ولی تنها ۶درصد از این تعداد طرح شکایت کردند، ۹۴درصد با وجود علم به نقض حق‌شان، از پی‌گیری حقوق‌شان در محاکم منصرف شدند. حالا دلیل آن روند طولانی رسیدگی است یا عدم اشراف و تخصص قضایی‌هاست که نوعی سرکوب برای انگیزه‌ی پی‌گیری حقوق مادی و معنوی پدیدآورندگان شده، به هر حال، نیازمند قضات متخصص و آموزش دیده هستیم. خوشبختانه با مکاتباتی که وزیر فرهنگ در سال‌های گذشته داشتند، شعب تخصصی را در تمام استان‌ها داریم و دادسرای فرهنگ و رسانه هم به‌عنوان دادسرای تخصصی رسیدگی به حقوق مولف در تهران مشغول به کار است. امیدواریم که با دوره‌های آموزشی که با همکاری مرکز آموزش قضات برگزار می‌کنیم، این گام اساسی را در تربیت قضات متخصص در حوزه‌ی حق مولف برداریم.»

• مقررات گمرکی موجود در رابطه با علائم تجاری کالاهای وارداتی

مدیر پنل در ادامه به بحث حقوقی رعایت مالکیت فکری کالاهای وارداتی پرداخت: «وقتی کالایی از کشوری به کشور دیگر وارد می‌شود، بحث حقوقی که در آن کشور نسبت به کالای وارداتی دارای نام و علامت، وجود دارد این است که کالای وارد شده، متضمن نقض علائم تجاری داخلی یا خارجی تلقی شود.» دکتر مسعودی از رضا گلی؛ رئیس کمیسیون رسیدگی به اختلافات گمرکی سازمان گمرک پرسید: «مقررات گمرکی ما در حال حاضر چه ضوابطی راجع به این موضوع دارد؟ آیا از علائم تجاری خارجی در این مورد حمایت می‌شود؟»

رضا گلی توضیح داد: «در سال ۱۳۵۰، مطابق بند ۱۲ ماده ۴۰ قانون گمرکی و با تصویب قانون جدید گمرکی در بند «ر» ماده ۱۲۲ قانون امور گمرکی که موارد ممنوعیت را اشاره کرده است، تا حدودی می‌توانیم بگوییم چنین بحثی آمده است و مقرر داشته ورود کالای دارای نشانی، نام، علامت یا مشخصات دیگری روی خود کالا یا روی لفاف آن به‌منظور فراهم کردن موجبات اغفال خریدار یا مصرف‌کننده نسبت به سازنده یا محل ساخت یا خواص یا مشخصات اصلی آن کالا، ممنوع است؛ مهم‌ترین بند و ماده‌ی پیش‌بینی شده در قانون امور گمرکی است و بسیاری از دوستان آن را مبنای نقض مالکیت فکری از منظر اقدام گمرک می‌دانند.

این بند ماده بیش‌تر ناظر بر این است که مشخصه‌ای، علامتی یا نام کشوری باشد که درنهایت موجب اغفال خریدار یا مصرف‌کننده نهایی شود. برای مثال، روی کالایی «ساخته شده در آلمان» خورده در حالی‌که کالا در اصل چینی است. اگر وارد بازار شود، مصرف‌کننده‌ی نهایی آن را به‌عنوان جنس آلمانی خریداری می‌کند و گویا موجب اغفال مشتری می‌شود. خوشبختانه در ماده‌ی ۱۴ قانون فعلی سعی کردیم مقررات ارزش‌گذاری و تعیین ارزش در قانون گمرکی منطبق بر موافقت‌نامه ارزش‌گذاری کالا که براساس ضوابط سازمان تجارت جهانی بوده، باشد. ماده ۱۴ می‌گوید کل ارزش گمرکی کالای ورودی کلا در همه‌ی موارد عبارت است از ارزش سیف یعنی ارزش بهای خرید کالا در مبدا به اضافه‌ی هزینه‌ی بیمه و حمل‌ونقل (سیف) به اضافه‌ی سایر هزینه‌هایی که به آن کالای تعلق می‌گیرد، اما در تبصره‌ی

یک، در تعیین ارزش گمرکی موارد ذیل، در صورت پرداخت افزوده می‌شود که در بند «الف» مالکیت معنوی است؛ یعنی اگر کالایی از خارج از کشور وارد کشور ما می‌شود و ما باید ارزش تعیین کنیم تا مبنای محاسبه‌ی حقوق ورودی شود، حقوق مالکیت فکری هم به ارزش کالا افزوده شود. مهم‌تر از آن در قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوبه سال ۱۳۹۲، در ماده‌ی ۲ مصادیق قاچاق آمده و در بند «ج» آن ذکر شده اظهار کالای وارداتی با نام یا علامت تجاری ایرانی بدون اخذ مجوز قانونی از مراجع ذی‌ربط با قصد متقلبانه، قاچاق است؛ اجرای این بند باید خیلی سخت و شاید هم غیرممکن

باشد چرا که ما باید تمام برندها و علائم را بشناسیم و تازه قصد متقلبانه هم وجود داشته باشد، اصولا احراز آن با مراجع قضایی است؛ یعنی اگر گمرک به چنین موردی برسد باید اصولا به مرجع رسیدگی‌کننده‌ی قانون منعکس کند و آن مرجع تشخیص دهد که آیا مجوز داشته یا نداشته و قصد متقلبانه را هم براساس آن تشخیص دهد.»

پنل مقابله با تقلب و کپی غیرقانونی نرم‌افزارها

کشور رعایت‌شود این کار لزوماً چه هزینه‌هایی در پی دارد؟» شاهین طبری؛ رئیس هیئت مدیره‌ی شرکت نرم‌افزاری چارگون درباره‌ی الزام وجود و رعایت حق مالکیت فکری در حوزه‌ی نرم‌افزار، ابراز امیدواری کرد که ایران - نه در حد کشورهای پیشرفته- بلکه مانند کشورهای همسایه، شرکت‌های نرم‌افزاری داشته باشد که خالق ارزش‌ها یا دارایی فکری باشند که در درآمد ملی سهمی درخور توجه و نقشی اساسی داشته باشند.

وی ارقام اعلام شده از سهم صنعت ICT در درآمد ملی را معطوف به بخش مخابرات برشمرد و نقش مالکیت فکری را به شدت کم‌رنگ توصیف کرد و آن را در نتیجه ضعف زیرساختی دانست. به گفته‌ی طبری «زیرساخت مورد نیاز این امر حقوقی و از جنس قانون‌گذاری است. تجربه نشان می‌دهد، کسب‌وکارهای این‌چنینی نیاز بیش‌تری به قانون و زیرساخت حقوقی دارند.»

در ادامه، طبری به وجود قوانین متنوع در حوزه‌ی کپی‌رایت در ایران اشاره کرد و درباره‌ی ضعف الزام اجرایی آن چنین گفت: «قانون به تنهایی کافی نیست. اگر جمعی یا گروهی نیاز به قانون را درک کنند، حتی وجود یک قانون ناقص نیز می‌تواند به آنان کمک کند». وی نبود اعتماد به تولیدکننده‌ی نرم‌افزار را سبب عدم رعایت حق مالکیت فکری در حوزه‌ی نرم‌افزار دانست: «نگاه غالب در خصوص تولید نرم‌افزار، با وجود تمام زحماتی که برای آن کشیده می‌شود، این است که تولیدکننده‌ی ایرانی آن را کپی کرده است؛ در واقع، اعتمادی به سازنده وجود ندارد و وقتی این اعتماد نیست، حتی وجود قانون حمایت از نرم‌افزار داخلی هم نمی‌تواند کارساز باشد.»

صنعت نرم‌افزار را می‌توان از مهم‌ترین بازارهای متاثر از عدم رعایت حق مالکیت فکری برشمرد؛ چرا که اساس آن بر پایه‌ی نیروی فکر و فارغ از دارایی‌ها و منابع فیزیکی است. این صنعت که از سودآورترین صنایع جهانی است در ایران به دلایلی هم‌چون خلاءهای قانونی و اجرایی در زمینه‌ی حمایت از تولید نرم‌افزار و مالکیت فکری، نداشتن متولی متمرکز و... با مشکلات بسیاری روبه‌روست.

در سمینار «مقابله با نقض مالکیت فکری در فضای کسب‌وکار»، پنلی تخصصی به موضوع «مقابله با تقلب و کپی غیرقانونی نرم‌افزارها» در ایران اختصاص داشت که به جنبه‌های مختلف این موضوع پرداخت.

این پنل با مدیریت دکتر عبداله‌زاده؛ رئیس کمیسیون اقتصاد دیجیتال و استاد کامپیوتر دانشگاه امیرکبیر و با حضور شاهین طبری؛ رئیس هیئت مدیره‌ی شرکت نرم‌افزاری چارگون، دکتر غلامرضا رفیعی؛ فارغ‌التحصیل دکترای مالکیت فکری از سوئیس و وکیل دادگستری در دعاوی مالکیت فکری، فرید فولادی؛ عضو هیئت مدیره‌ی شرکت همکاران سیستم و امیرحسین فصیحی؛ مدیرعامل شرکت فن‌افزار شریف برگزار شد و به طرح این موضوع پرداخت که ضروری است «حق مالکیت فکری» از سوی مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان رعایت شود و اهمیت موضوع تنها به بازار مصرف برنمی‌گردد.

• لزوم رعایت حق مالکیت فکری برای تولیدکننده ایرانی و خارجی نرم‌افزار

دکتر عبداله‌زاده پنل را با طرح این پرسش آغاز کرد که «آیا حق مالکیت فکری تولیدکنندگان خارجی نرم‌افزار نیز باید در

صنعت نرم‌افزار از مهم‌ترین بازارهای متاثر از عدم رعایت حق مالکیت فکری است.

طبری با تاکید بر حمایت از مالکیت فکری برای تولیدکنندگان داخلی و خارجی نرم‌افزار، تصورات موجود درباره‌ی هزینه‌های رعایت کپی‌رایت در ایران را نادرست خواند و گفت: «آن‌چه ما به‌عنوان مالکیت فکری تولید می‌کنیم و می‌توانیم به جهان ارائه کنیم، بسیار حقیرتر از آن‌چه است که از جهان می‌توانیم بگیریم و در ایران از آن استفاده کنیم. نداشتن نگاه جهانی منجر به بی‌توجهی به اهمیت کپی‌رایت می‌شود.»

• پیوستن به کنوانسیون ِ برن؛ ضرورت حمایت از مالکیت فکری

دکتر عبدالله‌زاده؛ مدیرپنل با اشاره به این‌که رعایت کپی‌رایت از سوی ما، موجب توسعه‌ی نرم‌افزار می‌شود، گفت: «ظاهرا قوانینی درخصوص مالکیت فکری بخش نرم‌افزار وجود دارد، بنابراین باید این موضوع رعایت شود؛ با این حال، ما دست‌اندرکاران، این قواعد و قوانین را موثر نمی‌بینیم و به نظر نمی‌آید تمهیداتی برای آن وجود داشته باشد». وی از دکتر غلام‌رضا رفیعی؛ وکیل دادگستری در دعاوی مالکیت فکری درخواست کرد تا توضیح بدهند «عدم رعایت قانون کپی‌رایت با چه مسائلی همراه بوده و قانون در این رابطه چه تمهیداتی اندیشیده‌است؟»

دکتر رفیعی با اشاره به «قانون حمایت از حقوق پدیدآورندگان نرم‌افزار رایانه‌ای»، آن را پشتیبان حقوقی حمایت از کپی‌رایت نرم افزار هم در قالب اختراع و هم در قالب اثر عنوان کرد و در رابطه با نرم‌افزارهای خارجی «درک نادرست یا سوء‌برداشت از مبانی فقهی» را بزرگ‌ترین مشکل در حمایت از نرم‌افزارهای خارجی به‌رغم وجود مبانی و اصول لازم برای احترام به انواع کالاها و مالکیت‌های فکری دانست.

دکتر رفیعی در این‌باره گفت: «با این‌که در قانون حمایت از حقوق پدیدآورندگان نرم‌افزار رایانه‌ای، هم بحث حمایت از نرم‌افزارهای در حال اختراع و هم حمایت از نرم‌افزارهای تحت قانون کپی‌رایت وجود دارد، مسئله‌ی اصلی عدم‌الحاق به «کنوانسیون ِ برن» است؛ درصد اندکی از نرم‌افزارها در کشورهای جهان تحت‌عنوان پتنت یا اختراع نرم‌افزاری هستند، در حال حاضر بیش‌ترین نرم‌افزارها در قالب کپی‌رایت حمایت می‌شوند. از نظر فقهی، یکی از دلایلی که از نرم‌افزارهای خارجی حمایت نمی‌شود این است که عضو کنوانسیون ِ برن نشدیم با این ادعا که با مبانی فقهی تعارض دارد.»

وی به ۸۰ فقره قرارداد متقابل در سال‌های آتی اشاره کرد که همگی به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده و شورای نگهبان آن‌ها را تایید کرده است؛ از آن جمله، قرارداد حمایت از سرمایه‌گذاری متقابل و بازرگانی ایران و ارمنستان در سال ۱۳۷۵ و پس از آن با جمهوری آذربایجان، پاکستان و بلاروس در سال ۱۳۷۹ و به‌تازگی با سوییس و فرانسه. دکتر رفیعی درباره‌ی این قراردادها چنین گفتند: «در تمام این قراردادهای متقابل - که مفهوم « متقابل » روشن است – صراحتا هم در قراردادهای بازرگانی و هم در قراردادهای مربوط به حمایت از سرمایه‌گذاری متقابل، مشخصا دو تعهد پذیرفته شده است یکی این‌که از انواع دارایی‌های فکری که شامل عرضه و انتشار نرم‌افزارها نیز می‌شود، حمایت کنیم و دیگر این‌که رفتار منصفانه‌ای داشته باشیم.»

دکتر رفیعی یادآور شد که در دولت قبل حدود ۱۰۳ جلسه کمیسیون لوایح تشکیل شد و نامه‌ای به امضای چهار وزیر اطلاعات، امور خارجه، ارشاد و دادگستری درباره‌ی الحاق به کنوانسیون ِ برن و رم در جلسات متعدد بررسی شد و تقریبا تمام وزارت‌خانه‌ها موافقت خود را برای الحاق به کنوانسیون ِ برن به رئیس کمیسیون بررسی لوایح هیئت دولت اعلام کرده بودند اما در آخرین جلسه‌ی این هیئت موضوع تعارض مطرح شد. دکتر رفیعی در پایان صحبت خود گفت: «انتظار می‌رود این موضوع بلا تکلیف نماند. در صورت روشن شدن این موضوع، باید از نرم‌افزارهای خارجی حمایت کنیم چرا که گریز ناپذیر است.»

• زبان‌های ناشی از عدم رعایت «مالکیت فکری» برای مصرف‌کننده و تولیدکننده‌ی نرم‌افزار

مدیر پنل یکی از مشکلات کپی‌رایت در بخش نرم‌افزار را «سرعت عمل تکنولوژی» عنوان کرد که با تغییر تکنولوژی، پلتفرم‌های نرم‌افزارها تغییر می‌کند و کارکرد قوانین کپی‌رایت تضعیف می‌شود؛ عدم رعایت کپی‌رایت، سرعت استفاده از نرم‌افزارهای جدید را بالا می‌برد که با ضرر اقتصادی برای پدیدآورندگان همراه است. دکتر عبدالله‌زاده از فرید فولادی؛ عضو هیئت مدیره‌ی شرکت همکاران سیستم درخواست کرد تا در این‌باره توضیح بدهند.

فرید فولادی توضیح خود را به دو بخش «مصرف‌کننده» و «تولیدکننده» تقسیم کرد و درباره‌ی «مصرف‌کننده» گفت:

«بلاشک عدم رعایت کپی‌رایت برای مصرف‌کننده زبان‌هایی به‌وجود می‌آورد که بعضا نادیده و مغفول می‌ماند. نقش نرم‌افزار در کسب‌وکارها به چند شکل است؛ امروز بیش‌تر کسب‌وکارها وابستگی جدی به نرم‌افزار دارند، حتی در صورت نبود آن، قادر به ادامه‌ی کار نیستند، با این وصف آیا می‌توان گفت عدم رعایت کپی‌رایت برای مصرف‌کننده اشکالی ندارد؟ واقعیت این است که مصرف‌کننده هم به میزان تولیدکننده از خطرات کپی غیرقانونی و جعل نرم‌افزار متضرر می‌شود.»

”عدم ارزش‌گذاری دارایی فکری برای شرکت‌های نرم‌افزاری، عاملی است که سبب می‌شود ارزش شرکت‌های نرم‌افزاری کم‌تر از میزان واقعی آن به نظر آید.

“

وی در ادامه به نقش دیگری از نرم‌افزار در کسب‌وکارها اشاره کرد: «مالکیت نرم‌افزارها الزاما به شرکت‌های تولیدکننده‌ی نرم‌افزار بر نمی‌گردد؛ برای بسیاری از شرکت‌ها یا افراد که نرم‌افزار برای آن‌ها تولید می‌شود نیز حفظ حق مالکیت نرم‌افزار اهمیت دارد. آن‌ها نیز به‌خاطر بازتعریف کسب‌وکارشان بر بستر این نرم‌افزارها همیشه با تهدید به خطر افتادن امنیت فعالیت خود مواجه هستند. به هر حال، با کپی غیرقانونی نرم‌افزار، نه تنها سرقت نرم‌افزاری شکل می‌گیرد بلکه کسب‌وکار آن‌ها نیز شاهد یک رقیب خواهد بود. در حال حاضر شاهدیم تعداد کسب‌وکارهای مبتنی بر نرم‌افزار در کشور در حال افزایش است، بلاشک همه‌ی

این کسب‌وکارها با این چالش مواجه خواهند شد. آیا آن‌ها باید نسبت به کپی غیرقانونی نرم‌افزار و به‌تبع آن تعطیلی کسب‌وکارشان بی‌اعتنا باشند؟»

فرید فولادی درباره‌ی مشکلات تولیدکنندگان نرم‌افزار در مواجهه با عدم رعایت حق کپی‌رایت گفت: «تولیدکنندگان با زحمت زیادی نه تنها نرم‌افزار بلکه ابزار دیجیتالی که کپی کردن آن راحت است، را تولید می‌کنند، اما اصولا این محصول به دارایی برای آن‌ها تبدیل نمی‌شود. برای نمونه، نگاه کنید چند شرکت نرم‌افزاری علاقه‌مند هستند سهام خود را در بورس عرضه کنند اما نمی‌توانند؟ چرا که معمولا فقط دارایی‌های فیزیکی آن‌ها مورد ارزیابی قرار می‌گیرد و به اصلی‌ترین دارایی‌های آن‌ها که مالکیت فکری است، توجهی نمی‌شود.» فولادی با اشاره به «عدم ارزش‌گذاری دارایی فکری برای شرکت‌های نرم‌افزاری»، آن را عاملی دانست که سبب می‌شود ارزش شرکت‌های نرم‌افزاری کم‌تر از میزان واقعی آن به نظر آید و به همین دلیل مورد استقبال بورس قرار نگیرد و راهکار این مسئله را «ارزیابی و تعیین ارزش دارایی فکری» این نوع شرکت‌ها دانست.

دکتر عبدالله‌زاده، در تایید این موضوع عنوان کرد: «با درگیر کردن سازمان‌های دیگر به‌ویژه سازمان‌های غیرحقوقی مانند بورس در رابطه با پذیرفتن حق کپی‌رایت و شناختن مالکیت فکری به‌عنوان دارایی و سرمایه، دارندگان این سرمایه در حفظ آن خواهند کوشید و به هرگونه تخطی در این سرمایه اهمیت خواهند داد. رعایت و شناخت حق مالکیت فکری به‌عنوان یک سرمایه‌ی مادی در ارزیابی‌ها باعث می‌شود هم دارنده‌ی سرمایه و هم افرادی که به آن تخطی کردند، نسبت به هرگونه عدم رعایت حق مالکیت واکنش نشان دهند که واکنش‌ها منجر به افزایش موضوع مالکیت فکری خواهد شد.»

فرید فولادی هم‌چنین درباره‌ی نقش نرم‌افزارهای ایرانی در عرصه‌ی بین‌المللی گفت: «استفاده و بهره‌برداری از خلاقیت‌های حوزه‌ی نرم‌افزاری می‌تواند برای اقتصاد کل کشور ارزش ایجاد کند؛ با این حال، از آن صرفا به‌خاطر ابهامات ذهنی خودمان چشم‌پوشی کرده و از نقش آن برای ارزش‌آفرینی اقتصاد کشور در سطح بین‌المللی در آینده

^[1] اقدامات تجاری برای توقف جعل و سرقت دارایی‌های فکری • ۴۵

غافلیم و این سرمایه را از دست می‌دهیم و آن را رعایت نمی‌کنیم.»

در پایان، این فعال حوزه‌ی نرم‌افزار با بیان نمونه‌ی کپی غیرقانونی از تبلیغات شرکت همکاران سیستم، انجام این کار را «بی‌محابا» توصیف کرد و گفت: «هم قوانین ایراد دارد و هم قبح این قضیه ریخته شده است. این مشکل ذهنی ما است که فکر می‌کنیم این کار ایرادی ندارد؛ اما لطمه‌ی این کار حتماً به خود ما باز می‌گردد.»

• کپی‌های غیرقانونی از بازی‌های رایانه‌ای و کاستی‌های بازار رقابتی آن

در بخش پایانی برای مثال عینی مشکلات ناشی از عدم رعایت حق مالکیت فکری، مدیر پنل از امیرحسین فصیحی، مدیرعامل شرکت فن‌افزار شریف درخواست کرد تا درباره‌ی ساخت نرم‌افزارهای بازی که بیش‌ترین قابلیت برای کپی شدن و کپی کردن را دارند، مشکلات کپی این نوع نرم‌افزارها را توضیح دهند و اگر کپی کردن مزایایی هم دارد، به آن‌ها اشاره کنند.

امیرحسین فصیحی با طرح موضوع «رعایت حقوق نرم‌افزارهای خارجی» به‌پیشینه‌ی سی‌ساله‌ی کپی‌غیرقانونی بازی‌های رایانه‌ای یا کنسولی در ایران اشاره کرد و گفت: «محصولات خارجی با این شیوه، به‌قیمت‌های بسیار پایین در بازار موجود هستند؛ محصولاتی که بهترین نوع بازی‌ها هستند، با هزینه‌های چند میلیون دلاری ساخته می‌شوند و تبلیغات چند میلیون دلاری دارند به قیمت ۲هزار تومان در بازار فروش می‌روند. در چنین فضایی، تولیدکننده‌های ایرانی با فروش بازی به قیمت مثلاً ۵هزار تومان، گران‌فروش به حساب می‌آید و در ذهن بچه‌ها این‌که آن بازی خارجی دزدی و غیرقانونی است جای نمی‌گیرد. به این ترتیب بازی‌های ایرانی نمی‌توانند قیمت صحیح داشته باشند.» فصیحی دومین بخش مشکل شرکت‌های تولیدکننده‌ی بازی رایانه‌ای در ایران را «شبکه‌ی پخش» برشمرد: «شبکه‌ی پخش ما شرکت‌هایی هستند که همان بازی‌های غیرقانونی را دانلود و روی CD منتشر و پخش می‌کنند و سود بسیار زیادی می‌برند. حالا اگر یک بازی ایرانی بخواهد به همین شکل از طریق این شرکت پخش شود، این شرکت می‌داند که تولیدکننده‌ای هست، وزارت ارشادی

هست و باید به آن‌ها پاسخ بدهد، هم‌چنین بخشی از فروش را به تولیدکننده بدهد. بنابراین، طبیعتاً یک تصمیم اقتصادی خوب برای او نیست.» فصیحی ابتکار وزارت ارشاد و بنیاد ملی بازی رایانه‌ای را برای حل این موضوع، ملزم کردن شرکت‌های پخش به توزیع تولیدات داخلی به‌ازای توزیع تعداد مشخصی محصول خارجی غیرقانونی عنوان کرد که به‌گفته‌ی او هر چیزی که به اقتصاد باز و تعادل ربط نداشته باشد، درنهایت جواب نمی‌دهد. به‌گفته‌ی فصیحی وزارت ارشاد با حمایت از کپی غیرقانونی این شرکت‌ها از تولیدات خارجی و صدور مجوز برای این کارهای کپی شده آن را «مباح کردن دزدی برای یک شبکه‌ی توزیع» توصیف کرد که ضرر جدی به صنعت داخلی کشور وارد می‌کند.

وی به‌فروش کپی غیرقانونی بازی شمشیرتاریکی از تولیدات شرکت خود اشاره کرد و گفت: «بارها و بارها به بنیاد ملی بازی‌ها و وزارت ارشاد نامه زدیم و شکایت کردیم، همیشه می‌گویند اگر سایتی محصولات ایرانی را غیرقانونی منتشر کند، جلوی آن را می‌گیریم ولی جدیت آن در اجرا مشاهده نشد؛ در واقع آن‌ها با فعالیت غیرقانونی کاری ندارند، اما برعکس، از این سمت از کسانی که می‌خواهند قانونی محصولی را عرضه‌کنند، عوارض ۲ تا ۳ درصدی می‌گیرند.»

• حمایت از مالکیت فکری در تولید نرم‌افزار

دکتر عبدالله‌زاده؛ مدیر پنل از رئیس هیئت مدیره‌ی شرکت نرم‌افزاری چارگون درباره‌ی «تقاضای صنعت نرم‌افزار» پرسید: «کپی‌رایت در کدام یک از مراحل طراحی تا تولید و بهره‌برداری نرم‌افزار باید رعایت شود؟»

شاهین طبری پاسخ داد: «نرم‌افزار محصولی مانند هر محصول دیگری است. از یک فکر و ایده شروع می‌شود به طراحی می‌رسد و سپس پیاده‌سازی می‌شود و درنهایت به مشتری ارائه می‌شود؛ در واقع، یک چرخه‌ی حیات را طی می‌کند.»

طبری به کسب‌وکارهای مبتنی بر نرم‌افزار اشاره کرد و نمونه‌ی آن را تپسی و اسنپ نام برد: «اگر یکی از نرم‌افزارهای آن‌ها کپی شود، کدام قسمت شامل کپی‌رایت می‌شود؟ آیا شامل تفکر پشت نرم‌افزار می‌شود یا این‌که سیستم مدیریت و تشکیلاتی که پرسنل در آن کار می‌کنند را هم در برمی‌گیرد؛ یا آن سمتی که به کاربر یا راننده ربط دارد دارای

کپی‌رایت است؟ کل این مجموعه دارایی کشور محسوب شده و مشمول کپی‌رایت می‌شود. ممکن است دو شرکت در ظاهر نرم‌افزار یکسانی را تولید کنند، اما یکی به لحاظ کاربردی و دیگری به لحاظ طراحی خوب باشد، در هر دو صورت نرم‌افزار جزو دارایی شرکت محسوب می‌شود و تمام نرم‌افزار یعنی از تفکر پشت آن گرفته تا انتها، مشمول کپی‌رایت می‌شود. به هر حال وجود کپی‌رایت، انگیزه‌ی ایجاد خلاقیّت و نوآوری می‌کند.»

• رایانش ابری (Cloud Computing) تجربه‌ای موفق در حوزه‌ی کپی‌رایت

در ادامه، مدیر پنل، سرویس‌های نرم‌افزاری که در محیط Sharing ارائه می‌شوند، از جمله رایانش ابری (Cloud Computing) را مطرح کرد و درباره‌ی تمهیدات کپی‌رایت آن‌ها از عضو هیئت مدیره‌ی شرکت همکاران سیستم پرسید.

فرید فولادی رایانش ابری را «گامی رو به جلو» در موضوع کپی‌رایت خواند: «در این شیوه‌ی بهره‌مندی از نرم‌افزار، منبع نرم‌افزار در اختیار شرکت تولیدکننده باقی می‌ماند و مشتریان در قالب یک خدمت از قابلیت‌های نرم‌افزاری بهره‌مند می‌شوند؛ به این ترتیب، امنیت بیش‌تری در حفظ مالکیت فکری تولیدکننده فراهم است.»

به گفته‌ی فولادی برخی از شرکت‌ها به‌دنبال آن هستند که رایانش ابری را مبنای کار خود قرار بدهند، اما مسئله این است که مالکیت فکری محصولی که روی این پلتفرم تولید شده است چگونه حفظ شود؟ این موضوع نیز زیرساخت‌های خود را نیاز دارد.

مدیر پنل با پی‌گیری بحث «رایانش ابری» از مدیرعامل شرکت فن‌افزار شریف درباره‌ی امکان‌پذیر بودن عرضه‌ی بازی بر سرویس رایانش ابری پرسید.

امیرحسین فصیحی در این‌باره گفت: «اتفاقا نوعی از بازی‌های آنلاین هستند که منطق بازی روی سرور است و دست مخاطب نیست؛ بازی‌های آنلاین معمولاً غیرقابل کپی هستند اما این زیرمجموعه‌ای از بازی‌هاست و نمی‌توان انتظار داشت که همه‌ی بازی‌ها به این شیوه منتشر شود.» عبدالله‌زاده در پایان این بخش گفت: «تغییر پارادایم از صنعت به سرویس با استفاده از رایانش ابری به ما بسیار کمک می‌کند تا بدون این‌که هیچ کاری کرده باشیم، همه‌ی کارها را در بحث مالکیت فکری انجام دهیم؛ دیگر به سازمان‌هایی که باید حمایت کنند، وابستگی نخواهد بود. رایانش ابری درنهایت می‌تواند به رعایت کپی‌رایت کمک کند؛ به جای این‌که محصولی تولید کنیم که مشمول کپی‌رایت باشد، سرویس تولید کنیم.»



جاعلان، سرمایه‌ی فکری کشورها را هدف می‌گیرند

گفت‌وگو با استفان فالیا؛

مدیر اجرایی باسکپ در اتاق بازرگانی بین‌المللی (ICC)

شهرام شریف

روزنامه‌نگار حوزه‌ی تکنولوژی

در حاشیه‌ی برگزاری «سمینار مقابله با نقض مالکیت فکری در فضای کسب‌وکار» فرصتی برای گفت‌وگو با استفان فالیا؛ مدیر اجرایی باسکپ (BASCAP) در اتاق بازرگانی بین‌المللی (ICC) فراهم شد. استفان فالیا فارغ‌التحصیل اقتصاد است، اما در حوزه‌های مختلف مقابله با جعل و سرقت دارایی‌های فکری، مسوولیت‌های گوناگونی را به‌عهده داشته است و در «سمینار مقابله با نقض مالکیت فکری در فضای کسب وکار» نیز به‌عنوان سخنران حضور داشت.

♦ لازم است در این جا از آقای ملک‌پور؛ قائم‌مقام دبیرکل کمیته ایرانی ICC که زمینه‌ی برگزاری این گفت‌وگو را فراهم کردند، تشکر کنیم.

کنوانسیون‌های متعددی در رابطه با مالکیت فکری در جهان وجود دارد؛ چرا اتاق بازرگانی بین‌المللی در زمینه‌ی مالکیت فکری روی پروژه‌ی باسکپ تمرکز کرده است؟

هر کشوری برای جذب سرمایه‌های داخلی و خارجی به یک فضای اعتماد و منشور حقوقی نیاز دارد. وقتی شما کنوانسیون‌های بین‌المللی را امضا می‌کنید، مردم دیگر کشورها درمی‌یابند که کسب‌وکارهای کشور شما چگونه اداره می‌شوند و متوجه می‌شوند با بروز مشکل در هنگام حضور در کشور شما، چه انتظاراتی می‌توانند داشته باشند.

«باسکپ» اما یک پروژه‌ی بین‌المللی است که در واقع بر اقدامات تجاری برای توقف جعل و سرقت دارایی‌های

فکری متمرکز شده است. نتایج اجرای باسکپ باعث ایجاد اعتماد – در فضای کسب‌وکار – در داخل کشورها می‌شود. اتاق بازرگانی بین‌المللی به این دلیل روی این پروژه متمرکز شده است که ماموریت اصلی این نهاد، مراقبت از رقابت آزاد اقتصادی است و می‌خواهد از طریق این پروژه پاسخ‌گوی نگرانی‌های شرکت‌های عضو باشد. اتاق بازرگانی پروژه‌های متعددی در این زمینه انجام می‌دهد که باسکپ یکی از آن‌هاست.

باسکپ بر بخش خصوصی متمرکز است، چرا؟ آیا این به‌دلیل آن است که جعل و تقلب، تاثیر واضح‌تری بر بخش خصوصی به‌جای می‌گذارد؟

خیر، جعل و سرقت دارایی‌های فکری بر همه شامل دولت‌ها، کسب‌وکارها، مردم، هم‌چنین بر تمام جنبه‌های مختلف زندگی انسان‌ها تاثیرگذار است؛ بنابراین ما عملاً همکاری‌های بسیاری با بخش خصوصی و دولت‌ها داریم تا چار‌چوب قوانین را تغییر دهیم. در مورد سمینار تهران هم تاکید داشتیم که حتماً از بخش دولتی هم باید حضور داشته باشند تا در مورد سیاست‌گذاری‌ها صحبت کنیم.

روی سایت باسکپ آماری دیدم که می‌گفت جعل و سرقت دارایی‌های فکری تا سال ۲۰۲۲ به ۲٫۳ تریلیون دلار خواهد رسید. چرا جهان در حال حرکت به سمت سرقت بیش‌تر در عرصه‌ی سرمایه‌ی فکری است؟

این قضیه مربوط به سرمایه‌گذاری‌ها در بخش تحقیق و

توسعه‌ی شرکت‌ها می‌شود. زمانی‌که شما یک شرکت تاسیس می‌کنید، باید مالیات بدهید و باید دست به تحقیق و توسعه بزنید و در واقع شما هزینه‌های بسیاری متحمل می‌شوید؛ جاعلان اما برای تحقیق و توسعه هزینه‌ای نمی‌دهند. با توجه به پیچیده‌تر شدن و رقابتی‌تر شدن فضای اقتصاد جهانی، نمی‌توان از معاملات قانونی سودهای کلانی به این اندازه برد و جعل یکی از سودآورترین تجارت‌هایی است که در حال حاضر در دنیا وجود دارد.

چه رابطه‌ای بین موضوع مالکیت فکری و توسعه‌ی اقتصادی در کشورها وجود دارد و به‌طور خاص تاثیر پیوستن یک کشور به کنوانسیون‌های بین‌المللی بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی چیست؟

مالکیت فکری عبارت است از محافظت از نوآوری، خلق قدرت و بازتولید اقتصاد. مالکیت فکری به افراد بینشی می‌دهد، تا آنان دست به تولید بیش‌تر بزنند چرا که می‌دانند از تولیدشان محافظت می‌شود. تولید بیش‌تر یعنی راه‌حل‌های بیش‌تر برای برطرف‌سازی مشکلات بومی. براساس این دیدگاه، مالکیت فکری شالوده‌ی اقتصاد امروز است، زیرا فرآیند تحول از اقتصاد مبتنی بر کالا -که خود اساس نظام سرمایه‌داری به‌شمار می‌رود- به سمت اقتصاد متمایل به سرمایه‌ی فکری بیش‌تر در حال حرکت است، بنابراین کسانی که بتوانند این وضعیت را مدیریت کنند، به جلو پیش می‌روند و کسانی که نتوانند، عقب می‌مانند.

در حال حاضر چند شرکت عضو باسکپ هستند و شرکت‌های دیگر چگونه می‌توانند به باسکپ ملحق شوند و چه اقداماتی باید انجام دهند؟

امروزه بیش از ۲۵ شرکت به باسکپ پیوسته‌اند و تمام آن‌ها شرکت‌های چندملیتی هستند، مانند اپل و HP. دلیل این که ما با برخی شرکت‌های چندملیتی منتخب کار می‌کنیم این است که آن‌ها در بازارهای بسیار گوناگونی فعالیت می‌کنند و به نسبت به مشکل جعل و سرقت دارایی‌های فکری دید باز و گسترده‌ای دارند. پیش از باسکپ این شرکت‌ها هرگز دورهم جمع نشده

بودند، ولی اکنون آن‌ها با هم جلسه می‌گذارند و درباره ی مشکلات و موضوعات مربوطه بحث و گفت‌وگو می‌کنند. برخی از شرکت‌هایی که در حوزه‌ی نرم افزارهای رایانه‌ای یا حمل و نقل فعالیت می‌کنند نیز دریافته‌اند که با همین مشکل جعل و سرقت روبه‌رو هستند و می‌توانند با یک‌دیگر تعامل داشته باشند تا راه‌حل‌های مناسب را بیابند. برای عضو شدن در باسکپ، شما باید نخست درخواست بدهید، هم‌چنین باید تجربه‌ی جعل و سرقت داشته باشید –البته در جایگاه یک قربانی!– و نیز ۲۵هزار یورو هم حق عضویت سالانه هست. البته انتظار نداریم همه شش و نیم میلیون عضو ICC را در باسکپ هم داشته باشیم، زیرا مدیریت آن‌ها ناممکن است. به همین دلیل سعی می‌کنیم دایره‌ی انتخاب بسیار محدودی داشته باشیم و فقط کسانی را که می‌توانند ارزش بالایی به این مجموعه بیفزایند، گزینش کنیم. به‌همین دلیل وقتی مشکلی پیش می‌آید، به پشتوانه‌ی این تجربه‌ی فراوان، راه‌حل‌های مناسبی نیز عرضه می‌کنیم.

”

جعل و سرقت ادبی بر همه شامل دولت‌ها، کسب‌وکارها، مردم، هم‌چنین بر تمام جنبه‌های مختلف زندگی انسان‌ها تاثیرگذار است.

“

آیا این امکان وجود دارد که شرکت‌هایی از اعضای باسکپ که در ایران نماینده دارند را برای اجرای این پروژه در داخل کشورمان پیش‌قدم کنیم؟ به هر حال

^[1] اقدامات تجاری برای توقف جعل و سرقت دارایی‌های فکری
۴۹۰



آن‌ها در زمینه‌ی جعل و موارد مشابه دارای تجربه‌اند.

این پرسش بسیار منطقی است. ایران بازار بزرگی است و پتانسیل فوق‌العاده‌ای در آن وجود دارد و می‌توانم بگویم بیش از نیمی از ۲۵ عضو باسکپ به حضور در بازار ایران علاقه‌مندند، امیدوارم درباره‌ی این پتانسیل‌ها با شرکت‌های ایرانی بیش‌تر صحبت کنیم.

گام بعدی باسکپ در ایران چیست؟

باسکپ به تنهایی کاری انجام نمی‌دهد، بلکه با شرکت‌های خصوصی بزرگ و دولت‌ها همکاری دارد؛ بنابراین ما می‌توانیم از این نهادها بازخورد بگیریم و براساس آن، کارهای بعدی را پیش ببریم. به این ترتیب، گام بعدی عبارت است از راه‌اندازی یک گروه کاری متشکل از کارشناسان مالکیت فکری در ایران که وضعیت را ارزیابی کنند و پیشنهادهای‌شان را در اختیار نهادهای قانون‌گذار بگذارند. این یک گام رو به جلو است.

هم‌چنین ما به یک گزارش کشوری نیاز داریم. گزارشی که ارزش مالکیت فکری در ایران با آن برآورد می‌شود. ما با شرکت‌های معتبری در سطح جهانی کار می‌کنیم و به همین دلیل باید در هر کشوری از بهترین روش‌های ممکن و به کامل‌ترین شیوه بهره ببریم. پس انتشار گزارش کشوری، گام عملی بعدی برای گروه کاری است، چرا که اگر ما گزارش کشوری را در دست داشته باشیم، می‌توانیم پیشنهاده‌ها و توصیه‌های‌مان را به دولت‌مردان عرضه کنیم. البته برای تهیه این گزارش نیاز به آمارهای کشوری معتبر داریم.

ولی ما در ایران آمارهای رسمی و حتی غیررسمی کمی در این زمینه داریم.

بدون این آمار و گزارش، مالکیت فکری معمولا جدی گرفته نمی‌شود، زیرا در واقع قانون‌گذاران هیچ ایده‌ای درباره‌ی آن ندارند. ما باید به سراغ اطلاعات جالب ملموس و مشهود و چشم‌انداز ملی و بین‌المللی درباره‌ی ارزش مالکیت معنوی در کشور شما باشیم.

در سایت باسکپ یک‌سری دستورالعمل در مورد «مالکیت فکری برای کسب‌وکارها» وجود دارد. چه دستورالعملی

برای شرکت‌ها خوب است و آیا این پروتکل‌ها شامل

هر نوع شرکتی، ولو خارج از باسکپ می‌شود؟

اصل ماجرا، آگاهی‌رسانی است. امروزه شرکت‌هایی که هیچ اطلاعاتی درباره‌ی ارزش مالکیت فکری ندارند، بسیاریند. باسکپ برای تمام شرکت‌هاست و نه فقط برای شرکت‌های ثبت شده یا ملحق شده به این پروژه. باسکپ در واقع برای جامعه است. ایده‌ی ICC برای باسکپ عبارت است از «ترویج موفقیت و شفافیت». وقتی باسکپ به ایران آمد، هدف ویژه‌ای برای این کشور نداشت چرا که باسکپ برای همه‌ی دنیا هدف‌گذاری کرده است. نکته اینجاست که اگر ایران یک سیستم کامل مالکیت فکری داشته باشد، ولی کشور همسایه فاقد آن باشد، ایران از این موضوع متحمل خسارت خواهد شد.

رابطه‌ی ICC با نهادهایی مانند WIPO (سازمان جهانی مالکیت فکری) چیست؟

ما با همه‌ی سازمان‌ها همکاری داریم، با تمام نهادها و ارگان‌های دولتی. به‌تازگی در جایگاه ناظر به عضویت سازمان ملل درآمده‌ایم و با تمام شرکت‌ها یا سازمان‌های متعلق به آن نهاد که در چارچوب‌های ملی کار می‌کند، همکاری داریم.

همان‌طور که می‌دانید ایران به تمام کنوانسیون‌های مربوط به مالکیت صنعتی در جهان ملحق شده، ولی هنوز به کنوانسیون پرن نپیوسته است؛ اهمیت کنوانسیون پرن برای ایران تا چه اندازه است که ایران مثلا برای پیوستن به سازمان تجارت جهانی (WTO) روی آن حساب باز کند؟

به نظر من نخستین گام ضروری پیش از پیوستن به سازمان تجارت جهانی، عضو شدن در کنوانسیون پرن است. دقیقا نمی‌دانم چرا ایران این معاهده را امضا نکرده است و باید در این زمینه تحقیق کنم، ولی قطعاً همین پرسش نشان می‌دهد که این موضوع برای ایران اهمیت فراوانی دارد.

آیا باسکپ ترجیحی برای کار با کشورهای در حال توسعه مانند ایران و دیگر کشورها قائل است؟

ما با شرایط عمومی جهان کار می‌کنیم و برنامه‌ی خاصی برای کشورهای توسعه‌نیافته یا در حال توسعه نداریم؛ زیرا این موضوع به خود مردم کشورها بستگی دارد و ما تفاوتی بین کشورها قائل نیستیم. اجرای باسکپ در برخی کشورها بسیار زمان‌بر است و در برخی کشورهای دیگر، به زمان کم‌تری نیاز دارد، این موضوع به ظرفیت خود آن کشورها مرتبط است. برخی کشورها نیز در این‌باره تعلل می‌کنند که البته هر چه تعلل‌ها بیش‌تر باشد، ارزش‌های بیش‌تری از کف می‌رود و خسارت بیش‌تر خواهد بود.

” باید مردم ایران دریابند که مالکیت فکری محافظ تولید و ارزش خلق شده است.“

شما در سخنرانی‌تان در سمینار، به ترکیه به‌عنوان مثال موفق اجرای پروژه باسکپ اشاره کردید؛ چه عواملی در موفقیت ترکیه موثر بود؟

در این کشور محصولات جعلی بسیاری وجود داشت. ما چهار سال پس از تصویب مالکیت فکری در ترکیه، هزینه‌های این کار بر اقتصاد ترکیه را ارزیابی کردیم. وقتی این کشور دست به حمایت از مالکیت فکری و تولید قانونی زد، توانست درآمد بیش‌تری ایجاد کند، کار بیش‌تری خلق کند، سطح امنیت اقتصادی‌اش را بالا ببرد، میزان رضایت‌مندی مردم را افزایش دهد و از آن‌سو درآمدهای مالیاتی دولت هم بیش‌تر شد. از آن زمان، مالکیت فکری به موضوع روز این کشور تبدیل شده و حرکت در این مسیر آغاز شده است. وقتی شما به سراغ مالکیت فکری بروید، دیگر از آن دست نمی‌کشید، بلکه آن را حفظ می‌کنید و ادامه می‌دهید.

با فضا و اکوسیستم مالکیت فکری در ایران چه‌قدر آشنایی دارید؟

من پیش از این که به ایران بیایم، اطلاعات بسیاری در این‌باره نداشتم و کسب اطلاعات از بیرون هم چندان آسان نیست، ولی سمینار باسکپ، فرصت آشنایی بسیار خوبی به من داد و بسیار مفید بود، زیرا از دیدگاه فنی ما، متخصصان ایرانی مالکیت فکری متبحر هستند و عملکرد بسیار خوبی دارند و این انتظار هست که آنان در این حرکت بتوانند بسیار توانمند ظاهر شوند. در واقع به گمان من، با توجه به کارشناسان و متخصصانی که این‌جا هست، ایران می‌تواند بسیار خوب و سریع عمل کند، زیرا بر این باورم که بسیاری از اقدامات لازم درباره‌ی مالکیت فکری پیش‌تر انجام شده است و ما فقط باید آن‌ها را در جای مناسب خود قرار دهیم.

و توصیه شما برای ایران چیست؟ تصور می‌کنید باید از کجا شروع کنیم؟

به جز شروع کار، باید افکار عمومی را آماده کنیم و به مردم بگوییم که مالکیت فکری چیست و چه می‌کند. مردم ایران را آماده کنیم که وارد این فضا شوند، بکوشیم که معنای آن را درک کنند و دریابند که مالکیت فکری محافظ تولید و ارزش خلق شده است. البته این قضیه فقط مختص ایران نیست و همه‌ی کشورها را شامل می‌شود.

درباره‌ی شعار باسکپ، یعنی «کالای تقلبی هزینه‌بردار است، من کالای اصل می‌خرم» کمی توضیح می‌دهید؟
مادرم می‌گفت: « چیز ارزان خریدن، گران از آب در می‌آید.» در واقع چیزی که ارزان بخرید، هزینه‌ی بیش‌تری به همراه دارد، زیرا زود خراب می‌شود، قابل اعتماد نیست، و بعضا استفاده از آن خطرناک است. بنابراین ایده‌ای که پشت این شعار قرار دارد، جالب است. هر خرید، در واقع یک نوع سرمایه‌گذاری است؛ آیا شما دوست دارید در چیزی که خراب می‌شود و شش ماه بعد باید کاسه‌ی چه کتم دست بگیرید، سرمایه‌گذاری کنید یا تمایل دارید چیزی را خریداری کنید که قابل اعتماد است و کیفیت استانداردِی دارد؟ به نظر من هر کس که از ماجرا باخبر

شود و این اطلاعات اولیه در اختیارش قرار بگیرد، تصمیم خودش را خواهد گرفت.

آخرین پرسش این است که سمینار تهران را چه طور ارزیابی می‌کنید؟

به نظر من سمینار عالی بود، شرکت‌کنندگان خوبی داشت و سخنرانی‌های بسیار حرفه‌ای ایراد شد، موضوعات خوبی در حوزه‌ی مالکیت فکری مطرح شد و پوشش رسانه‌ای آن هم مناسب بود. سمینار به خوبی دیگر سمینارهایی بود که در نقاط دیگر جهان برگزار می‌شود و نقطه‌ی شروع بسیار خوبی است؛ ولی من واقعا امیدوارم که این روند متوقف نشود و عاملی باشد برای اقدامات بیش‌تر و گسترده‌تر شامل اقدامات ملی، ارائه‌ی آموزش‌های بیش‌تر، فرآیندهای قانونی و… معمولا این موضوع در دیگر کشورها آزمایش و اثبات شده است که ما با چنین چیزی کارمان را شروع می‌کنیم و در ادامه، تغییرات مورد نظر رخ خواهد داد.

بسیار ممنونم که در این گفت‌وگو شرکت کردید.

من می‌خواهم در انتها مطلبی را اضافه کنم و آن این که چرا من به باسکپ آمدم؟ در سال ۲۰۱۰ بعد از زلزله‌ی بزرگ به هائیتی رفتم. یک روز در خیابان قدم می‌زدم. همه چیز ویران شده بود و نه بیمارستانی در کار بود و نه داروخانه‌ای. در آن‌جا داروفروش دوره‌گردی بود که در کیسه‌هایش چند نوع دارو گذاشته بود و در شهر می‌چرخید و آن‌ها را می‌فروخت. البته هیچ کدام از این داروها واقعی نبود، بلکه همه تقلبی بودند و حتی نصف‌شان سمی بودند. سه هزار نفر به‌دلیل خوردن این قرص‌ها به عوارضی مبتلا شده بودند. من گوشه‌ای ایستادم و به فکر فرو رفتم که این داروها از کجا می‌آید؟ چه کسی تا این حد بی‌وجدان است که دست به چنین کاری بزند؟ و این شد که من آرام آرام به سمت باسکپ کشیده شدم. به نظر من داروفروش دوره‌گرد نمی‌دانست که دارد داروهای جعلی می‌فروشد و او فکر می‌کرد که دارد کار خوبی انجام می‌دهد و اگر می‌دانست، دست به چنین کاری نمی‌زد.



Special Issue World Intellectual Property Day 2017

BASCAP

**Business Action to Stop
Counterfeiting and Piracy**

